

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

AİLE DANIŞMANLIK MERKEZİNE BAŞVURAN
DANIŞANLARIN EYSENCK KİŞİLİK
KURAMINA GÖRE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kerime ÇETİNKAYA

İstanbul
Nisan -2022

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

AİLE DANIŞMANLIK MERKEZİNE BAŞVURAN
DANIŞANLARIN EYSENCK KİŞİLİK KURAMINA
GÖRE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kerime ÇETİNKAYA

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ülkü TOSUN

İstanbul
Nisan -2022

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne, Bu çalışma, jürimiz tarafından Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı,

Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Ülkü TOSUN

Üye Dr. Öğretim Üyesi Besra TAŞ

Üye Prof. Dr. Ahmet ŞİRİN

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Metin TOPRAK

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırlamış olduğum “**Aile Danışmanlık Merkezine Başvuran Danışanların Eysenck Kişilik Kuramına Göre Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi**” adlı çalışmanın en baştan öneri aşamasından en son aşamaya kadar geçen zamanda etik kurallara ve akademik kurallara dikkatle uyulduğumu, tez içerisindeki bütün bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çevresinde elde ettiğimi, tez yazım prosedürüne, kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Kerime ÇETİNKAYA

ÖN SÖZ

Bu araştırmanın amacı, aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların Eysenck kişilik kuramına göre kişilik yapılarının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan tezin başka araştırmacılara faydalı olmasını diliyorum.

Tez çalışmamın her aşamasında bana yardımcı olan, anlayışını, emeğini ve zamanını esirgemeyen saygıdeğer Danışman Hocam Doç. Dr. Ülkü TOSUN' a teşekkür ederim.

Bu araştırmayı Aile Danışmanlık Merkezinde uygulama fırsatı tanıyan kıymetli Hocam Tuba AKKUZU' ya ve maddi manevi destekçim olan değerli Aileme teşekkür ediyorum.

Kerime ÇETİNKAYA

İstanbul-2022

ÖZET

AİLE DANIŞMANLIK MERKEZİNE BAŞVURAN DANIŞANLARIN EYSENCK KİŞİLİK KURAMINA GÖRE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Kerime ÇETİNKAYA

Yüksek Lisans, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi

Tez danışmanı: Doç. Dr. Ülkü TOSUN

Nisan-2022, 104 Sayfa

Bu araştırmanın amacı Aile Danışmanlık Merkezine başvuran danışanların Eysenck Kişilik Kuramına göre kişilik özelliklerinin incelenmesidir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 yılında İstanbul ili Avrupa yakasında bulunan özel bir aile danışmanlık merkezine başvuran ve çalışmaya katılımı gönüllülük esası ile kabul eden 18 yaş üstü 161 kadın (%68,8) ve 73 erkek (%31,2) olmak üzere toplam 234 kişi oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak araştırmacı tarafından hazırlanan “kişisel bilgi formu” ile “Eysenck Kişilik Anketi- Gözden Geçirilmiş Kısa Formu” (EKA-GGK) kullanılmıştır.

Araştırma sorularının analizleri yapılmadan önce, ölçeklerden elde edilen verilerin normalliği Kolmogrov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine bakılarak sınanmıştır. Bu testlerde puanlar normal dağılım göstermediği için analizlerde parametrik olmayan testlerden, iki bağımsız grup kıyaslamasında Mann Whitney U testi, üç veya üçten fazla bağımsız grup kıyaslamasında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Ayrıca Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından Nörotisizm, Dışa dönüklük, Psikotisizm ve Yalan alt ölçek puanları arasındaki

ilişkilerin belirlenebilmesi için Spearman korelasyon analizi yapılmıştır.

Araştırma sonucunda Eysenck kişilik anketinin alt testlerinden cinsiyete göre nörotisizm ve psikotisizm özellikleri arasında anlamlı farklılıklar görülmekte, Yaş değişkenine göre ise nörotisizm ve yalan puanları arasında anlamlı farklılık görülmektedir. Medeni durumlarına göre dışadönüklük, nörotisizm ve psikotisizm arasında anlamlı bir fark görülmemekte iken Çocuk sahibi olma durumuna göre nörotisizm ve yalan arasında anlamlı fark görülmektedir. Çocuk sayılarına göre nörotisizm, dışadönüklük ve psikotisizm arasında anlamlı farklılık görülmemekte, eğitim durumlarına göre sadece dışa dönüklük özelliğinde fark görülmekte, eğitim kademesi arttıkça dışadönüklük puanında artış görülmektedir. Sosyo ekonomik düzeyde nörotisizm ve psikotisizm özelliklerinde anlamlı farklılık görülmektedir. Çalışma durumuna göre çalışanların nörotisizmi düşük görülmektedir. Aile danışmanlık merkezine daha önce başvurma durumlarına ve ikamet yerlerine göre ise dışa dönüklük, nörotisizm, psikotisizm ve yalan arasında anlamlı fark görülmemektedir. Araştırma bulguları ile ilgili alanyazın doğrultusunda tartışılmış ve ilerleyen dönemde yapılacak olan çalışmalara yönelik önermeler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aile Danışmanlığı, kişilik, dışa dönüklük, nörotisizm, psikotisizm, yalan.

ABSTRACT

STUDYING THE PERSONALITY

CHARACTERISTICS OF INDIVIDUALS WHO APPLY

TO THE FAMILY COUNSELLING CENTER ON

THE BASIS OF EYSENCK PERSONALITY THEORY

Kerime ÇETİNKAYA
Master Family, Counseling and Education
Thesis Advisor: Doç. Dr. Ülkü TOSUN
April-2022, 104 Pages

The aim of this research is to examine the personalities of individuals who apply to family counselling center on the basis of Eysenck Personality theory. In the study, survey model which is one of the quantitative research method has been used. In the research, scanning model, which in one of the quantitative research methods, was applied. The study group consists of the research was 234 people, 161 women (68.8%) and 73 men (31.2%) over the age of 18, who applied to a private Family Counseling Center in the European side of Istanbul in 2020-2021 and agreed to participate in the study on a voluntary basis. The “personal information form” that prepared by the researcher regarding to demographic variables and H.J Eysenck “Personality Questionnaire-Revised Short Form”(EKA-GGK) were used as data collection tools.

The normalization of obtained data from scales were tested by the Kolmogorov- Smirnov and Shapiro-Wilk tests before analyzing the research questions. The scores do not show a normal distribution. Therefore, non-parametric tests were used in the analyzes of the research. Thus, the Mann Whitney U test was used in the comparison

of two independent groups that did not have a normal distribution, and the Kruskal Wallis test was used in the comparison of three or more independent groups. Finally, Neuroticism, a sub-dimension of the Eysenck Personality Inventory. Spearman correlation analysis was performed to determine the relationships between extraversion,

As a result of the research, there are significant differences between neuroticism and psychoticism characteristic according to gender, one of the subsets of the Eysenck Personality Questionnaire. According to age variable, the significant difference can be observed between neuroticism and lie scores. While there is no significant difference between extraversion, neuroticism and psychoticism according to marital status, there is a significant difference between neuroticism and lying according to having children. There is no significant difference between neuroticism, extraversion and psychoticism regarding to the number of children. There is only a difference in extraversion regarding to educational status. When the education level increases, the extraversion score increases. There is a significant difference in the characteristics of neuroticism and psychoticism at the socio-economic level. The neuroticism of the employees is low regarding to the working status. There is no significant difference between extraversion, neuroticism, psychoticism and lying according to their previous application to the family counseling center and their place of residence. The research findings were discussed in line with the literature and suggestions for future studies were presented.

Key Words: Family counselling, personality, extraversion, neuroticism, psychoticism, lying

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR	xv
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	1
1.1 Problem	2
1.2 Amaç	4
1.3 Araştırmanın Önemi.....	6
1.4 Varsayımlar	7
1.5 Sınırlılıklar	7
1.6 Tanımlar	7
İKİNCİ BÖLÜM	
AİLE DANIŞMANLIĞI	9
2.1. Ailenin Tanımı	9
2.1.1. Ailenin Önemi.....	10
2.1.2. Ailenin İşlevi.....	11
2.1.3. Ailenin Yapısı	13

2.2. Psikolojik Danışmanlık	15
2.3. Aile Danışmanlığı	17
2.3.1. Aile Danışmanlığının Amacı	19
2.3.2. Aile Danışmanlığı	19
2.3.3. Aile Danışmanlığının Tarihçesi	20
2.3.4. Dünyada Aile Danışmanlığı.....	23
2.3.5. Türkiye’de Aile Danışmanlığı.....	24
2.3.6. Aile Danışmanlığıyla İlgili Araştırmalar	24
2.4. Kişiliğin Tanımı	27
2.5. Kişilik Özellikleri	29
2.5.1. Dışa Dönüklük-İççe Dönüklük	30
2.5.2. Nörotisizm.....	32
2.5.3. Psikotisizm	33
2.5.4. Yalan	34
2.6. Kişilik Teorileri.....	34
2.6.1. Sigmund Freud'un Kişilik Teorisi.....	34
2.6.2. Alfred Adler'in Kişilik Teorisi.....	36
2.6.3.Gustav Jung'un Kişilik Teorisi.....	38
2.6.4. Hans J.Eysenck Kişilik Teorisi	39
2.7. Eysenck Kişilik Teorisiyle İlgili Araştırmalar	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM.....	45
3.1. Araştırmanın Modeli	45
3.2. Çalışma Grubu	45
3.3. Veri Toplama Araçları	45
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	46
3.3.2. Eysenck Kişilik Anketi- Gözden Geçirilmiş Kısa Formu (EKA-GGK).....	46

3.4. Verilerin Analizi.....	48
-----------------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR.....	49
----------------------	-----------

4.1.1. Katılımcıların Genel Özellikleri.....	49
--	----

4.2.1. Eysenck Kişilik Envanteri Alt Ölçeklerinin Normallik Analizi.....	51
---	----

4.3.1. Demografik Değişkenlere Göre Eysenck Kişilik Envanteri Alt Ölçek Puanlarının İncelenmesi	52
--	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME	69
--	-----------

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	69
-----------------------------	----

ÖNERİLER	77
-----------------------	-----------

5.2. Uygulayıcılar İçin Öneriler	77
--	----

5.3. Araştırmacılar İçin Öneriler	77
---	----

KAYNAKÇA	78
-----------------------	-----------

EKLER.....	88
-------------------	-----------

ÖZGEÇMİŞ.....	92
----------------------	-----------

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1: Katılımcıların Genel Özellikleri	49
Tablo 4.2:Eysenck Kişilik Envanteri Alt Ölçeklerinin normallik test sonuçları.....	52
Tablo 4.3: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının cinsiyete göre U-testi sonuçları.....	53
Tablo 4.4: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının yaşa göre Kruskal Wallis testi sonuçları	54
Tablo 4.5: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının medeni durumlarına göre U-testi sonuçları	56
Tablo 4.6: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının çocuk sahibi durumlarına göre U-testi sonuçları.....	57
Tablo 4.7: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının çocuk sayılarına göre Kruskal Wallis testi sonuçları	59
Tablo 4.8: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının eğitim durumuna göre Kruskal Wallis testi sonuçları.....	61
Tablo 4.9: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının sosyoekonomik durumlarına göre U-testi sonuçları	62
Tablo 4.10: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının çalışma durumlarına göre U-testi sonuçları	64
Tablo 4.11: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının merkeze başvuru durumlarına göre U-testi sonuçları.....	65
Tablo 4.12: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının ikamet yerlerine göre Kruskal Wallis testi sonuçları.....	66
Tablo 4.13: Araştırma değişkenlerine dair Spearman korelasyon analiz sonuçları	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Dışa dönüklük Boyutunun Hiyerarşik Yapısı.....	31
Şekil 2.2: Psikotizizm Boyutunun Hiyerarşik Yapısı.....	34
Şekil 2. 3: Eysenck'in Boyutsal Kişilik Modeli	41

KISALTMALAR

SPSS : (Statistic Packets For Social Sciencences) Sosyal Araştırmalar
İçin İstatistiksel Program paketi

Akt. : Aktaran

Çev. : Çeviren

Ed. : Editör

t.y. : Tarih yok

vd. : ve diğeri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Eysenck'e göre (1970) kişilik; kendi çevresine uyum sağlamasını belirleyen fiziksel, bilişsel ve duygusal özelliklerinin göreceli olarak kararlı istikrarlı ve sürekli olarak organize olmasıdır (akt. Tunç ve Aliyev, 2015:2). Eysenck kişilik kuramı araştırmalarının ilk evrelerinde içedönüklük-dışadönüklük ve nevrotizizm- duygusal kararlılık olarak ifade ettiği iki boyutu temel almıştır. Kişiliğin bu boyutlarıyla ilgili araştırmalar çoğaldığında bir başka temel kişilik boyutu olan psikotizm kavramının da eklendiği görülmektedir (Çelik, 2017: 37).

Atılgan, cana yakın, sakin, başkalarıyla kolayca ilişki kuran, grup çalışmalarında mutlaka yer almaya çalışan kişiyi Eysenck, dışadönük olarak tanımlamaktadır (Acarkan, 2016: 369). Nörotisizm kişilik özelliğini yüksek düzeyde sergileyen insanlar, çok çeşitli olumsuz duygu durumu yaşamaya eğilimlidirler (Kendler, Gardner ve Precott, 2003: 1193). Psikotisizm, bireyin kendisiyle değil dış dünya ile ilişkili olarak sergilediği davranışların düzeyi ile bağlantılı olan kişilik boyutudur (Burger, 2006: 699). Yalan alt boyutu ise Eysenck kişilik testinin geçerliliğinin sınındığı kontrol skalasıdır (Telatar, 2012:7).

Kişilik; bireyin davranışlarında gözlenen, kendisini başkalarından ayıran tamamen kendine özgü özelliklerinin soyut olarak ifadesidir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014: 3). Genel ve özel yetenekler, ilgiler ve başarı, kişilik dediğimiz bütünlüğü oluşturan öğelerdendir (Kuzgun, 2011: 42). Cüceloğlu (2013:404) kişiliği, bireyin hem kendi içiyle hem de çevresindeki insanlarla kurduğu, başkalarından farklı olan aynı zamanda kendi içinde tutarlı bir yapı olarak tanımlar

Kişilik, temel bir insan özelliği olduğundan psikoloji bilimi kişiliğin yapısını, gelişim ve değişim dönemlerini araştırmaktadır (Onur, 1995: 330). Dolayısıyla aile danışmanlık merkezine gelen bireylerin kişilik özelliklerinin incelemesiyle, kişilik özelliklerinin pozitif ve negatif etkilerinin aile ilişkilerine yansımalarının fark edilebileceği düşünülmüştür.

Bu tez çalışmasının ilk bölümünde araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almıştır. İkinci bölümünde de aile, aile danışmanlığı, kişilik özellikleri, kişilik kuramları ve Eysenck kişilik kuramına yönelik detaylı alanyazın çalışması yapılmıştır. Üçüncü bölümde araştırma yöntemi açıklanmış; bu bağlamda araştırmanın modeli, katılımcıların özellikleri, veri toplama araçları ve toplanan verilerin analizleri ele alınmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümü araştırma bulgularını içermektedir. Beşinci bölümde ise tartışma ve değerlendirme, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1.1 Problem

20.yüzyılda öncelikle sanayide meydana gelen değişimler toplumun ekonomilerini, sosyal yaşamlarını ve daha sonra da eğitim sistemlerini etkilemiştir. Ekonomik yaşamdaki değişimler sonucunda köyden kente göçlerin artması ile de aile yapıları, birkaç kuşağın bir arada yaşadığı geniş aileden yalnızca anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileye doğru evrilmiş ve zaman içinde tek ebeveynli ailelerde de artışlar olmuştur. Kadının sosyal hayatta iş gücü elde etmesi sonucunda, çocukların yetiştirilmesi, bakımlarının karşılanması, ev işlerinin eşler tarafından iş birliği ya da iş bölümü ile gerçekleştirilmesi sonucunda aile üyelerinin geleneksel rolleri değişmiş ve farklı sorumluluklar yüklenmek durumunda kalmışlardır (Nazlı, 2016: 2).

Kişilerarası ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesinde, bireylerin psikolojik olarak iyilik halleri ve duygu durumlarının önemi fark edilmiştir. Özellikle aile bireyleri arasında kurulan yakın ilişkilerde, zaman içinde çatışmaların, sıkıntılı süreçlerin yaşanması kaçınılmazdır ve böyle durumlarda aile üyelerinin aile danışmanlık merkezlerinden yardım almaları ile yaşamları kolaylaştırılabilir (Sefer-Erdoğan, 2019: 110).

Fisher ve Mendell (1958), bireylerdeki olumlu değişimin diğer aile üyelerine yayılmasından bahsederler. Önemli olan aile terapisine gelenlerin ailenin diğer üyeleriyle etkileşim biçimleri değil, ailede bir üyenin davranışlarındaki değişimin aile içindeki tüm iletişim ve etkileşimi değiştirmesidir (Akt. Nichols, 2013: 38).

Bireylerin karşılaştıkları sorunların büyük bir kısmı aile ortamında gerçekleşmektedir. Bundan dolayı sorunların aile ortamında giderilmesi düşüncesiyle aile danışmanlığı ortaya çıkmaktadır. Aile üyeleri birbirleriyle sürekli etkileşim içinde olduklarından sorunların çözümlerine de katkı sağlamaktadırlar. Ailelerin en çok karşılaştıkları sorunlar genellikle sorumluluk alma, iletişim ve aile içi rollerdir (Bozkurt-Karalı, 2019: 8).

Sistem temelli yaklaşımlarda bir aile içindeki ilişki örüntülerini anlamak için tek tek aile üyeleriyle uğraşmak yerine aile içi ilişkilere ve ailenin başka aileler ve sosyal birimlerle ilişkilerine yoğunluk verilmesi önerilir. Bu yaklaşım açısından incelendiğinde ilişki içerisinde olan bireylerin karşılıklı etkileşim içerisinde oldukları da açıktır (Özkan ve Kılıç, 2013: 2).

Aileler ile ilgili yaygın olarak görülen sorunlar şunlardır (Fenell ve Weinhold, 1989, Akt. Algan, 2016: 6):

- Hem anne ve hem de babanın bir işte çalışıyor olmalarıyla maddi durum, çocukların bakımı ve ev işlerinde yaşanan sorunlar
- Çiftler arasında çatışmalar yaşanması
- Boşanmış ailelerin farklı sorunları
- Çocukların eğitim yaşamıyla ilgili sorunlar
- Çiftlerden birinin madde kullanımı nedeniyle yaşanan maddi ve manevi sorunlar
- Bir taraftan ergenlik dönemindeki çocuklarla ilgilenirken diğer taraftan aile büyükleriyle ilgilenmenin yarattığı sorunlar
- Evlenme, okuma vb. nedenlerle çocukların evden ayrılmasıyla ilgili sorunlar

1.2 Amaç

Bu çalışmada, yaşamakta oldukları aile içi sorunlarına çözüm bulmak için aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların kişilik yapılarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu bağlamda çalışmanın ana problemi / işlevsel amacını; aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların dışa dönüklük, nörotik, psikotik, ve yalan söyleme kişilik özelliklerine sahip olmalarının Eysenck kişilik kuramı temelinde incelenmesi oluşturmaktadır.

Alt Amaçlar;

- Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların cinsiyetlerine göre dışa dönüklük, nörotik, psikotik ve yalan söyleme kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

- Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların yaşlarına göre dışa dönüklük, nörotik, psikotik ve yalan söyleme kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların medeni durumlarına göre dışa dönüklük, nörotik, psikotik ve yalan söyleme kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların ebeveyn olmalarına göre dışa dönüklük, nörotik, psikotik ve yalan söyleme kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların sahip oldukları çocuk sayılarına göre dışa dönüklük, nörotik, psikotik ve yalan söyleme kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların eğitim seviyelerine göre dışa dönüklük, nörotik, psikotik ve yalan söyleme kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların sosyo-ekonomik seviyelerine göre dışa dönüklük, nörotik, psikotik ve yalan söyleme kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların çalışma durumlarına göre dışa dönüklük, nörotik, psikotik ve yalan söyleme kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

- Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların aile danışmanlık merkezine daha önce başvurma durumlarına göre dışa dönüklük, nörotik, psikotik ve yalan söyleme kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların ikamet yerlerine göre dışa dönüklük, nörotik, psikotik ve yalan söyleme kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların dışa dönüklük, nörotik, psikotik ve yalan söyleme kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Aile evrensel manada sosyal ve kültürel farklılıklar ile topluluğu oluşturan en küçük kurumdur (Baltacı, 2010:8).

Aile bütün kültürlerde var olan sosyal bir sistemdir/birimdir. 'Aile' kavramının tanımında birçok çeşitlilikte olan tanımlarla birlikte "biyolojik ve psikolojik bağları olan; aralarında duygusal, tarihsel, ekonomik birliktelikleri olan ve aynı evin üyeleri olarak hisseden bireylerin oluşturduğu birlikteliktir" (Demirbilek 2016: 110).

Psikolojinin önemli alanlarından olan kişilik konusu alanyazında, kişiye özgü olan kişiyi diğerlerinden ayıran duygu, düşünce ve sosyal davranışların bütünü olarak ele alınmaktadır. Kişilik aynı zamanda kişinin dünyaya gelmesiyle başlayıp çevre ile etkileşimle şekil alan ve değişmesi uzun zaman alan özelliklerdendir. Ruh sağlığı uzmanları, bireylerin başka bireylerle benzerlikleri ve farklılıkları ile nasıl değiştikleri üzerinde durmaktadırlar (Uçar, 2016: 196).

Kişilik; dinamik ve sürekli değişim içindedir, aynı zamanda devamlılığı olan tutarlı ve kararlı bir yapıdır. Bundan dolayı kişilik

özellikleri bireye ait nitelikleri sergileyebilmekte, değerlendirebilmekte ve bireyin kişilikleri sınırlı, uyumlu, hareketli gibi kavramlarla betimlenebilmektedir (Özgüven, 2016: 36).

1.4 Varsayımlar

- Araştırma için veri toplama araçları veri toplamak için gerekli şartlara sahiptir.
- Ölçeğin uygulandığı aile danışmanlık merkezine gelen danışanların ölçeğe verdikleri cevaplar gerçeği yansıtmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

- Araştırma 2020-2021 yılında İstanbul Avrupa yakasında özel bir aile danışmanlık merkezine başvuran danışanlarla sınırlıdır.
- Çalışmada kullanılan istatistik teknikleri bulguların değerlendirilmesinde kullanılan SPSS 25.0 programının istatistiksel teknikleri ile sınırlıdır.
- Araştırma, problem durumu gözetilerek ortaya konan problem ve alt amaçları ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

- **Aile:** Aile toplumu oluşturan en küçük sosyal birimdir. Türk Dil Kurumu'na göre aile; aralarında evlilik bağı olan karı-koca ve sahip oldukları çocuklardan oluşan bir birliktir (Karaali, 2019: 12).
- **Aile Danışmanlığı:** Aile danışmanlık hizmetleri; ailenin bir birim olarak toplumsal, ekonomik, duygusal ve yasal alanlarda karşılaştığı sorunların yanı sıra, aile üyeleri arasındaki çatışmalara ve anlaşmazlıkların çözümüne yardımcı olan, yeni evlenen ya da evlenmek üzere olan çiftlere ailelerini kurmalarında rehberlik ve danışmanlık servisi veren kurumdur (Baltacı, 2010: 4).

- **Kişilik:** Kişilik; bireyin hem kendi iç dinamikleri hem de çevresindekilere sergilediği kendi içinde tutarlı olan davranışların toplamıdır. Bir başka tanımlamaya göre kişilik; bireyin fiziksel, bilişsel, duygusal özellikleri ile içgüdü ve yaşadığı deneyimlerin tamamını ifade etmekte kullanılan bir kavramdır (Acarkan, 2016: 345).
- **Kişilik Özellikleri:** Eycenck'e göre kişilik tipleri bireylerin davranış örüntülerini bildirir. Her bir kişilik tipinin kuvvetli ve zayıf yönleri bulunur ve her bir kişilik tipi kendine özgü olduğundan birbirlerine üstünlükleri bulunmamaktadır (Tunç ve Aliyev, 2015: 950).

İKİNCİ BÖLÜM AİLE DANIŞMANLIĞI

2.1 Ailenin Tanımı

Aile (*family*) aralarında evlilik, kan, ya da evlatlık alınması nedeniyle yasal soy bağı olan ve genellikle aynı evi paylaşan üyelerin oluşturduğu toplumsal ve ekonomik bir birimdir (Budak, 2005: 25).

Türkçede, günlük dilde kullanılan aile kelimesi Arapça kökenlidir. Antikçağda ailenin yerine kullanılan Grekçe oikos kelimesi de polis (kent) ve politikos (kamusal alan)a karşılık özel alana işaret eder. Günümüzde Batı dillerinde family sözcüğünün türevleriyle kullanılan ailenin yerine Türkçe’ de kullanılan, ev(sel), hane, yuva kullanılsa da aile kurumsal, grupsal ve içerik açısından daha kapsamlıdır. Evlilik-ebeveynlik, evlatlık, soy, akrabalık bunlardan bir kısmıdır (Sarı, 2014: 18).

Aile içinde bulunduğu toplumun normlarına değerlerine, sosyal ve ekonomik yapısına bağlıdır. Toplumsal ve kültürel özellikler zamana ve toplumlara göre değişirler ve sahip oldukları özellikleri en küçük sosyal birim olan ailelere yansıtırlar (Kağıtçıbaşı, 2012: 146).

Aile birlikte yaşam, ekonomik birlik ve çoğalma eylemlerini kapsayan bir gruptur. Ailenin yapısında yasal olarak onaylanmış cinsel birliktelik ve sahip olunan ya da edinilen evlatlar bulunur. Bu nedenle ortak yaşam, ekonomik iş birliği, çoğalma ve çiftler arasındaki cinsel yaşam, ailenin işlevleri olarak kabul görmektedir (Gittins, 2011: 81).

Bell, (t.y.) ailenin dört ayrı tanımını ele alır (Akt.Nazlı,2016:17).

- 1) Psikiyatrik ortamlarda aile, aile üyelerinden birinin duyguları ve görüşleri doğrultusunda tanınır ve bilinir.

- 2) Sosyoloji alanındaki çalışmalarda aile kültürel temelde ve her yönüyle ele alınır.
- 3) Aile toplumdaki en küçük sosyal birim/ grup olduğu için sosyal psikoloji alanında, aile yeleri küçük grup davranışları temelinde incelenir.
- 4) Ailenin değerleri toplumun değerlerini yansıtır.

Türk Aile Yapısı zel İhtisas Komisyonu tarafından yapılan aile tanımında da bu dört ilkenin var olduğu görülmektedir. Bu tanımda aile; evlilik, evlat edinme gibi yasal bağlar, sosyal bağı ile birbirine bağlı olan genelde aynı evi paylaşan bireylerin ekonomik, sosyal, duygusal, cinsel gereksinimlerinin karşılandığı, toplumla uyumlu, toplumsal değerlerin benimsenip yansıtıldığı bir birim olarak ifade edilmektedir (Nazlı, 2016: 17).

Fitpatrick ve Badzinski, aile kavramını kan bağı ile oluşmuş ve asıl işlevi dünyaya yeni gelmiş bebeklerinin besinini karşılamak ve çevreye kazandırmak amaçlı sosyal bir kurum olarak tanımlamaktadırlar (Ayaz ve Kılıçarslan, 2010:7).

2.1.1 Ailenin nemi

Sosyoloji alanındaki alanyazında aile hakkında birbirinden farklı olan tanımlar; ailenin toplumsal yapı içindeki konumunu vurgulayarak toplum için ne kadar önemli ve evrensel bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. (Turgut, 2010: 26).

Toplumun temelini oluşturan aile birimine, son dönemlerde gelişmiş ülkeler tarafından da giderek daha çok önem verilmeye başlanmıştır. Psikologlar bilinçli veya bilinçsiz şekilde insanın davranışlarına insanın ihtiyaçlarının neden olduğunu ileri sürerler. İnsanların ihtiyaçları genel olarak fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlar olmak üzere ikiye ayrılır. Aile, samimilik, g ve anlamlılık ihtiyacını karşılamada

önemlidir. Cinsellikle ilgili ilişkiler samimiyet boyutunu, meslek yaşamı güç boyutunu, çocukların varlığı ise yaşamın anlamlı olması boyutunu yansıtmaktadır. İnsanların hem başkalarıyla birlikte olma ve hem de farklı ve biricik olma gibi ihtiyaçları vardır. Toplumun en küçük birimi olan aile insanın doğal ihtiyaçlarını karşıladığı yerdir. Bireyin yaşamından tatmin olması, kişisel özelliklerini davranışa dönüştürebilmesi ve çevresiyle uyumlu bir birey olarak gelişme süreci ailede başlar (Nazlı, 2016: 16).

Anayasanın 41.maddesi “Ailenin Korunması” başlığını taşımaktadır. 4320 sayılı ailenin korunmasına dair kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde 10.01.1998 yılında kabul edilmiş, resmi gazetenin 23233 sayılı nüshasında 17.01.1998 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Anayasaya göre, aile Türk toplumunun temelini oluşturur eşler birbirlerine eşittirler. Devlet ailenin sağlıklı bir şekilde devam etmesi için öncelikle anne ve çocuklarını korur, aile planlanmasına destek verir ve düzenin sağlanması için gerekli önlemleri alır ve organizasyonu sağlar (Aile sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGM), 2008: 271).

ABD dahil bütün toplumlarda, toplumların sürekliliğinin sağlanması amacıyla aile birimleri kutsanır ve aile üyeleri özellikle çocuklar devletin koruması altındadır (Nazlı, 2016: 17).

2.1.2 Ailenin İşlevi

Tarih boyunca ailenin işlevlerinde değişiklikler görülmüştür, bir kısım işlevler zayıflamış bir kısmı ortadan kalkmıştır. Ailenin işlevleri konusunda değişik sınıflandırmalar vardır. Örneğin Nijole V.Benokraitis (t.y) çocukları koruyup kollama, çiftler arasındaki cinsel ilişkileri yasallaştırma, sosyal rolleri belirleme, üyelerine duygusal destek, eğitim imkanları, ekonomik imkanlar sağlama ve dini öğretmeyi, ailenin işlevleri olarak kabul etmektedir. Bununla birlikte

sosyologlar genel anlamda, aile işlevlerini aşağıdaki şekilde sınıflandırmışlardır (Canatan ve Yıldırım, 2013: 85-88; Turgut, 2010:27):

a. *Aile' nin biyolojik (üreme) işlevi:* Toplum tarafından kabul edilen şekliyle çiftlerin birlikte yaşarken cinsel gereksinimlerinin ve aynı zamanda kendi nesillerini devam ettirme temelindeki çoğalma gereksinimlerinin karşılanmasıdır (Baltacı, 2010:14).

b. *Ailenin psikolojik doyum sağlama işlevi:* Aile üyelerinin sağladığı psikolojik tatmin, aile bireylerinin kendilerini yalnız hissetmekten kurtulmalarını ve moral motivasyonlarının yükselmesini sağlar (Canatan ve Yıldırım 2013: 89).

c. *Ailenin ekonomik işlevi:* En az üyelerin temel gereksinimlerini giderecek kadar üretmedir (Baltacı,2010:14).

Geçen yüzyıllarda aileler ekonomik olarak hem üretim hem de tüketim gruplarıydı. Sanayileşme devriminden sonra aile üretim birimi olmaktan çıkmıştır. Ailenin maddi ihtiyaçlarının üretimiyle ilgili görevlerinden bir kısmı ekonomiye aktarılmıştır.

d. *Ailenin eğitim işlevi:* Bireyin dünyaya geldiği toplumun normları, değerleri, gelenek ve göreneklerini öğrenmesi ve de bireyin sorunsuz bir şekilde yetişmesi için eğitim önemli bir işlevdir. Aile üyeleri toplumsallaşma sürecinde büyürler, gelişirler. Daha çok kazanç ve saygınlık için hangi meslekleri seçmeleri gerektiğini öğrenerek, sahip oldukları yeteneklerini bu meslekleri edinmeye çalışarak geliştirirler

e. *Ailenin dini işlevi:* İnanıtları dini değer ve davranışları çocuklarına aktarırlar. Kişiyi toplumsal yaşama hazırlarken dini değerleri aktarmak önemlidir ve söz konusu değerlerin aktarıldığı ilk yer ailedir.

f. *Ailenin boş zamanı değerlendirme işlevi*: Bireylerin boş zaman uğraşları modern öncesi toplumlarda aile tarafından yerine getirilmekteyken, modern toplumlarda bu işlev, kurumsal bir hizmet sektörü haline dönüşmüştür.

Ailenin işlevleri yukarıda anlatılanlarla sınırlı değildir. Ayrıca korumak, gözetmek, saygınlık ve bazı sosyal bilimcilere göre ailenin bir başka işlevi de üretmek, tüketerek ve çoğaltarak içinde buldukları toplumun devamlılığını sağlamaktadır (Canatan ve Yıldırım, 2013: 89).

Yapısal işlevsel yaklaşım; ailesel işlevi, toplumsal sistemin sürekliliği anlamında sosyal saygınlık kazanma ve sosyal rollere uygun olarak davranan bir birim olarak ele almıştır (Baltacı, 2010: 13).

2.1.3 Ailenin Yapısı

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'nda (TNSA), çekirdek, geniş ve üyeleri dağılmış üç ayrı aile tipi temel alınmış ve aile üyeleri de 'hane halkı' olarak tanımlanmışlardır (Türkiye Aile yapısı Araştırması (TAYA), 2011: 19). Çekirdek aile, çocuklu ve çocuksuz olarak iki gruptan oluşur. Geniş aile, birkaç neslin sürekli ya da geçici olarak bir arada yaşaması noktasında iki farklı aile tipi olarak betimlenmiştir. Dağılmış aile kapsamında ise dört farklı aile tipi sınıflanmıştır: Tek kişilik aile, tek ebeveynli aile, üyeleri eksik olan geniş aile, kan bağı olmayanların bir arada yaşadıkları ailedir (Karaali, 2019: 15).

- 1) **Çekirdek Aile**: Anne, baba ve bekar çocuklardan oluşur. Sanayileşme sonucunda daha yaygın biçimde ortaya çıkan aile tipidir (Canatan ve Yıldırım, 2013: 91).

Çekirdek aile gelişmiş toplumlarda ve iş yerlerinin çok olduğu şehirlerde yaygın olarak görülmektedir (Bozkurt-Karalı, 2019:5).

Çekirdek ailede işlev kaybı olduğu gözlemlenmektedir. Baba; ailede içindeki otoriterliği kullanma gücünü yitirmiştir. Annenin rolü ise artmıştır. Ev işlerini yaparken, çocuklarına da bakmakta aynı zamanda baba gibi dışarda bir işte çalışmaktadır. Çocuklar ise göreceli olarak aileden bağımsız hareket ederler.

Çekirdek ailede çocuklar, yakın sosyal çevrelerinden kişilerle evlenmemektedirler. Eş seçimi egzogamiktir (grup dışı). Çekirdek ailede geniş ailenin tersine olarak tek eşlilik (monogami) vardır (Canatan ve Yıldırım, 2013:91).

- 2) **Geniş Aile:** Tarımsal üretime dayalı toplumlarda ve kırsal kesimde yaygın olarak görülen, birkaç neslin bir arada yaşadığı aile tipidir (Canatan ve Yıldırım, 2013: 90).

Geniş aile, evin içinde anne, baba, evlenmiş çocukları varsa eşleriyle birlikte, evlenmemiş çocukları ve büyükanne-büyükbaba gibi birkaç soyun birlikte aynı evde yaşadıkları aile tipidir. Çekirdek aileye bir anne-baba, evlenmemiş çocuklar dışında birisinin katılması, ya da birden fazla akrabanın bir arada yaşadıkları aileler de geniş aile kapsamında değerlendirilirler (TAYA, 2011: 19).

Uzun bir geçmişi olan geniş aile tipi, geleneksel tarım toplumlarında var olan, birkaç kuşağın, ya da yakın akrabaların bir tek ev ya da birbirine çok yakın evler topluluğunda yaşamaları ile oluşmaktadır (Budak, 2005: 316).

Uzun geçmişi olan geniş ailede poligamik (çok eşli) evliliklere sık rastlanır. Eş seçimlerinde ise egzogamik (grup dışı) ve de endogamik (grup içi) seçeneklerin ileri planda olduğu bir aile modelidir (Canatan ve Yıldırım, 2013: 90).

- 3) **Dağılmış Aile:** Anne baba ve çocukların birlikte yaşamadıkları aile tipidir. Yalnız yaşayan yetişkinler, tek ebeveynli aileler,

akraba olsun ya da olmasın aynı evde yaşayan bireylerin oluşturduğu aile tipidir (TAYA, 2011: 19).

2.2. Psikolojik Danışmanlık

Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri yoğunlaştığı ya da ilgili olduğu problem alanlarına göre üç grupta incelenir (Kaya, vd., 2016: 43);

- *Eğitsel rehberlik*; Kişilerin kendileri için uygun olan eğitim alanlarını seçmelerine yardımcı olan rehberlik etkinlikleridir. Etkinlikler ve testler/envanterler yoluyla kişilerin yetenekleri, ilgileri, değerleri ve kişilik özellikleri incelenir.
- *Mesleki rehberlik*; Kişilerin kendi özelliklerini ve aynı zamanda farklı meslekleri tanımaları sağlanarak, kişilerin kendileri için en uygun meslekleri seçmeleri ve o mesleklere kabul edilmeleriyle ilgili rehberlik hizmetlerinin sunulmasıdır.
- *Kişisel rehberlik*; Bireyin kendisini gerçek benliği ile kabul etmesine, yeteneklerini, ilgilerini ve değerlerini en iyi şekilde pratiğe dökmesi için gereken yardım hizmetlerinin verildiği rehberlik alanıdır.

Rehberlik ve psikolojik danışma, kişisel sorunların çözümü için olgusal bilgileri sağlayan ve verilen bilgilerden faydalanarak özünü gerçekleştirmesine yardım eden bir bilim dalıdır (Kuzgun, 2011: 4).

Kişinin çözemediği problemlerle karşılaşması veya derdi olduğunda güven duyduğu kişilere anlatması, onların görüşlerinden yararlanması, kişilerarası ilişkiler açısından son derece önemlidir. Birey güven duyduğu kişiye derdini anlatmakla, problemle ilgili yeni görüşler, bilgiler elde eder yeni bakış açısı kazanabilir. Karşılaştığı sorunun fark edemediği yönlerini algılayabilir. En azından olumsuz duygularını

anlatarak onlardan kurtulup rahatlayabilir. Güven duyduğu kişinin mantıklı, güç ve moral verici sözleri ve davranışlarıyla, sorunlara karşı koyma direnci artabilir ve sorunlarıyla yüzleşmeye ve çözmeye hazır hale gelebilir. Bütün bu süreç içinde faaliyetler rehberlik ve danışma faaliyetleri olarak değerlendirilir (Tan, 1989: 15).

Rehberlik bilen kimselerin bilmeyen kimselere yardımı, yol göstermesi insan toplumları kadar eskidir (Tan, 1989: 10).

Rehberlik; kişilerin kendi potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirmeleri, çevrelerine ve yaşamlarına uyum sağlamaları için gerekli planlamaları yapabilmesi, yaşamıyla ilgili kararları verebilmesi için ihtiyacı olan bilgi ve becerileri kazanmasına yardımcı olmak amacıyla yapılan sistemli ve profesyonel yardımdır (Uz-Baş, vd., 2011: 7).

Rehberlik ve psikolojik danışma, kişi bazlı çalışır. Kişinin kendi yeteneklerini, ilgi ve değerlerini, sahip olduğu olanakları anlamasına ve bulunduğu koşullar altında performansını en üst düzeye çıkarmasına yardımcı olunur. Kişinin kendi başına hareket edebilen bir birey olması için çalışılır (Tan, 1989: 12).

Rehberlik ve psikolojik danışmanlığın birinci işlevi kişinin kendini tanimasına yardımcı olmaktır, bir diğer işlevi ise bilgi vermektir. Bu hizmet öğrenciyi ilgi alanlarına uygun eğitim olanakları, okullar ve meslekler hakkında bilgilendirme gibi etkinlikleri kapsar (Kuzgun, 2011: 4).

Shertzer ve Stone (1971), rehberlik ve danışmanlığı, bireyin kendisini ve çevresini anlaması ve böylece gizil güçlerini kullanabilmesi için insana yapılan yardım süreci olarak tanımlamışlardır (akt. Gündüz, 2012: 7).

Kepçeoğlu'na (1999) göre rehberlik ve psikolojik danışmanlık; bireyin problemlerini çözmesi, kendini anlaması, gerçekçi kararlar alması, kendisine uygun şekilde kapasitelerini geliştirmesi, çevresine uyumlu birey olması ve böylece bireyin kendisini geliştirmesi için uzman kişiler tarafından verilen psikolojik yardımlardır (akt. Gündüz, 2012: 7).

2.3. Aile Danışmanlığı

İkinci Dünya Savaşı, klinik psikologların ve psikolojik danışmanların, bireylerin ruhsal bunalımlarının tedavisinde başarıyla hizmet sunmalarına olanak tanınmıştır. Bu hizmetler, psikolojik danışmanlığın önemine işaret ederek, zaman içinde devlet kurumları ve sağlık merkezleri gibi kurumlarda görev almalarına zemin hazırlamıştır (Tan ve Baloğlu, 2013: 35).

Danışmanlık, geleneksel psikoterapinin aksine rehberlik hareketinin içinden çıkmış ve oluşmuş meslek dalıdır. Günümüzde danışmanlığı profesyonelce uygulayan klinisyenler ruhsal sorunların yanı sıra büyüme, gelişim ve yaşam tarzıyla ilgili durumların üzerinde durmaktadırlar (Karaca ve İviz, 2014: 4)

Aile danışmanlığı hizmetinin Türkiye'de yeni gelişmeye başlaması dolayısıyla aile danışmanlığı ve aile terapisi kavramları arasında belirsizlik bulunmaktadır (Bozkurt-Karalı, 2019: 10).

- a. Aile Terapisi:** Aile terapistinin biyo-psiko-sosyal açıdan düzeltici ve iyileştirici özellikleri mevcuttur. Bundan dolayı aile terapisi; ailede, sağlıklı bir ortamın oluşması için aile üyelerinde davranış bozukluğu fark edildiğinde tanı konulması ve tedaviye geçilmesi için de kolaylaştırıcı bir zemin hazırlamaktadır (zkan ve Kılıç,2013: 34).

Aile terapisinde grupla psikolojik danışma tekniğinin uygulandığı görülebilir. Aile bireyleri grubun üyelerini oluştururlar (Kepçeoğlu, 1999: 225).

Aile terapisi, çift ve evlilik terapisinden farklı olmakla birlikte örtüşen özellikleri de bulunmaktadır.

- Çift terapisinin gelişmesi, çiftlerin ilişkilerinde yaşadıkları sorunları birlikte ve profesyonel yardım alarak çözmek istemelerinden kaynaklanmış ve zaman içinde gelişmiştir.
- Aile terapisi ise bireysel anlamda tedavi gören, iş yaşamlarına devam eden fakat aile üyeleriyle yaşadığı sorunları çözemeyen kişilerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda gelişmiştir (Butcher, Mineka ve Hooley, 2013: 245).

a. Aile Danışmanlığı: Bu danışmanlıkta aile üyelerinin bireysel farkındalık kazanmalarına ve kendilerini tanımalarına çalışılır. Bu bağlamda da aile üyeleri arasındaki iletişim ve karşılıklı etkileşimin sağlıklı olmasına yardımcı olmaya çalışan psikolojik bir hizmettir. Ailenin yapısı, görevleri ve özellikleri dikkate alınarak, aile üyelerinin karşılaştıkları psikolojik ve sosyal sorunları çözmeleri için bütünsel yaklaşımla verilen profesyonel yardım desteğidir (Özkan ve Kılıç, 2013: 34).

Türkiye’de aile ortamının düzeltilmesi, ailelerin varlıklarını sağlıklı bir şekilde sürdürmeleri ve üyelerine destek olmaları için özel ve kamu kurumları aracılığıyla son yıllarda aile danışmanlık hizmeti vermeye başlanmıştır (Baltacı, 2010: 4).

Kuzgun (1991) aile danışmanlığının temelinde, aile üyelerinin olumlu iletişim ortamını paylaşabilmeleri için aile bireyelerine psikolojik destek sağlamak olduğunu belirtir. Aile danışmanı ailenin tüm üyeleri ile

ilgilidir. Fiziksel ve sosyal olarak güvenli bir ortam sağlar ve bireylerin çatışmaları anlama ve çözmelerine etik kurallar çerçevesinde profesyonelce yardımcı olur (Akt. Nazlı, 2016: 3).

Psikolojik danışmanlar, daha çok uyum sorunlarıyla ilgilenirler ve çoğu kez öğrenci, evlilik ve aile danışmanlığı gibi özgül alanlarda yoğunlaşırlar (Atkinson, vd.,2006: 574).

2.3.1 Aile Danışmanlığının Amacı

Aile sisteminde her birey diğer aile bireylerinden etkilenir ve onları etkiler. Aile sistemini anlamak için bireylerle teker teker ilgilenmek değil, bir bütün olarak ilgilenmek ve ailenin sosyal bir sistem olarak başka sistemlerle girdiği ilişkilere yoğunlaşmaya ihtiyaç hissedilir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak etkileşim içerisinde olan bireylerin karşılıklı ilişki içerisinde oldukları unutulmamalıdır (Özkan ve Kılıç, 2013: 2).

Aile danışmanlığı, öncelikli olarak aile bireylerinin bilinç seviyelerini yükselterek, kendine güveni olan ve ayakları üzerinde durabilen bireylerle aileyi ve toplumu güçlendirmeyi hedeflemiştir (ASAGM, 2008: 85).

Horney'in yaklaşımında kişinin varoluş biçiminin değiştirilmesi amaçlanır. Terapist, kişinin kendisini bulmasına, gerçek duygu ve isteklerinin farkında olmasına yardımcı olur. Çevresindeki insanlarla ilişkilerinin daha açık ve dürüst olmasını sağlar. Başka bir amacı ise kişinin duygusal sıkıntılarını hafifletmektir (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 57).

2.3.2 Aile Danışmanlığı

Bireysel danışmanlık ile aile danışmanlığının ortak becerileri mevcuttur. Gözlem yapma, etkin dinleme, geri bildirim, soru sorma ve özetleme gibi bireysel danışmanlıkta kullanılan becerilerle birlikte aile

danışmanlığında grupla etkileşime girme ve grup dinamiklerini dikkate alarak sunma hassasiyetleri de bulunmaktadır (Nazlı, 2016: 338).

Aile danışmanlığının görevlerinden biri olan aktif dinlemede, dinlerken sözcüklerle birlikte ses tonuna ve üslubuna da bakılır, çünkü kişinin enerjisini yansıtır. Danışanın çökkün ses tonu, O'nun depresif halinin olduğunu gösteren çok önemli bir ipucudur. Aile üyeleri depresyonu anlamamış olabilir ve depresyon belirtilerinden dolayı depresif bireyi suçlamış olabilirler (Whisman, 2010: 448).

Görevlerinden bir diğeri olan içerik ve duygu yansıtma; danışmanın danışanın anlattıklarını, içerik ve duyguyu tam olarak algılayabilmesi için 5N1K (kim, ne, neden, ne zaman, nerede ve nasıl) sorularını kullanmasıdır. Danışmanın detayları anlaması ve eksik bilgi verilip verilmediğini anlaması için bir başka görevi de özetlemedir. Aile danışmanlığında özetlemede duygular yerine içerik özetlemesi daha fazla kullanılır, ailenin söylediklerinden en önemli kısımlar netleştirilir (Nazlı, 2016: 339-342).

Psikolojik danışmanlık temelinde bireylere verilen destekler geçmişte çoğunlukla sorun olduğunda verilirken, günümüzde kişilerin gelişim dönemleri uyumlu olarak sorunların ortaya çıkmasını önlemek amacıyla verilmektedir (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 312).

2.3.3 Aile Danışmanlığının Tarihçesi

Freud, aile dinamikleri konusu ile ilk ilgilenen psikologdur. Adler ise bu konuyu ilk kez ayrıntılı bir şekilde inceleyen psikolog olarak kabul görmektedir. Hem Freud hem de Adler, 0-5 yaş arasındaki dönemde kişilerin yaşam biçimlerinin şekillendiği görüşünü paylaşırlar.

İlk aile eğitim merkezi 1920 yılında Adler tarafından kurulmuştur. Bu merkezdeki aile çalışmalarında sorunu olan çocuklar her iki ebeveynleriyle birlikte, eğer bu mümkün değilse mutlaka bir

ebeveyniyle birlikte terapiye alınmışlardır. Adler, aile gibi çiftleri de bütün olarak ele almış ve ancak bu şekilde yaşadıkları sorunun anlaşılabilirliğini ortaya koymuştur. Bireylerde görülen bozuklukların aile dışında yalnız olduklarında yaşanmama olasılığını düşündüğünden, dikkatini kişiler arası etkileşim üzerinde yoğunlaştırmıştır (Nazlı, 2016: 4).

ABD’de 2. Dünya savaşı yıllarından itibaren aile danışmanlığı hizmeti ön plana çıkmaya başlamıştır. Aile danışmanlığı hizmetinin başlaması üç farklı sosyal olaya bağlanmaktadır (Çevik, 2020:32):

- İlk sosyal olay, çiftlerle çalışan dernekler kurulmuştur. Örneğin The American Association for Marriage Counselor (AAMC) 1942 yılında kurulmuştur.
- İkincisi, şizofren aile üyesi olan ailelere verilen destek çalışmalarıdır. Öncüsü, Theodore Lidz’dir.
- Aile danışmanlığının gelişmesindeki üçüncü etmen, 2. Dünya Savaşıdır. Savaşta pek çok erkek ölmüş ya da yaralanmış olarak ailelerinden uzakta kalmışlar, kadınlar çalışmak zorunda kalmışlar ve aile içindeki rollerde değişiklikler olmuştur. “Ulusal Zihin Sağlığı Anlaşması” 1946 yılında kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur.

1950’ li yıllarda Nathan Ackerman aile danışmanlığının öncülerinden olmuştur. Ackerman, psikoanaliz eğitiminde öğrendiklerini aile danışmanlığında başarıyla uygulamıştır (Nazlı, 2016: 5). Daha sonraki yıllarda da aile danışmanlığı kuram ve uygulamaları hızla geliştirilmiştir (Broderick ve Schrader, 2013).

Aile danışmanlığı alanında teorik çalışmalar yapanların öncelikle aileyi bir sistem olarak ele aldıkları görülür (Ayaz ve Kılıçarslan, 2010: 25). Bu yıllarda öncelikle şizofren bireylerin aileleri ile grup çalışmaları

yapılmasına başlanmıştır. Gregory Bateson'ın çok ünlü kişiler ile şizofren üzerinde çalışmış “double-bind” (çifte bağ) adlı çalışması yayınlamıştır. Burada sorun çözmedeki her iki seçenek de olumsuzdur. Bateson ve bu alanda çalışanlar, şizofreniyi çelişkili iletişim mesajlarına verilen akılcı bir cevap olarak göstermişlerdir (Şabanova, 2017:15).

1960'lerde aile danışmanlığına büyük oranda katkısı olan Jay Haley, aile içindeki hiyerarşiyi odak noktası olarak almıştır. Ailelerdeki sorunların çoğunun hiyerarşideki bozukluktan ve işlevsel olmadığından meydana geldiğini belirtmiştir. 1962 yılında Acterman Jackson ile birlikte aile danışmanlığının ilk yayını olan Family process dergisini çıkarmıştır (Bozkurt-Karalı, 2019:12).

1970-1979 yıllarında çalışmalar Amerika Birleşik Devletleri'nin de dışına çıkmaya başlamıştır. 1974'te Journal of Marital and Family Therapy dergisi yayına girmiştir.

1977'de Murray Bowen ve James Framo liderliğinde, American Family Therapy Association (AFTA) kurulmuştur. 1970'lerde Salvador Minuchin (Yapısal Aile danışmanlığı), Gerald Patterson (Davranışçı Aile danışmanlığı), Carl Whitaker (Yaşantısal Aile danışmanlığı) ve Jay Haley (Stratejik Aile danışmanlığı) çalışmaları etkilerini günümüze kadar gelen çalışmalardır (Nazlı 2016: 7).

1970'lerde Avrupa'da özellikle İtalya ve İngiltere'deki aile danışmanlığı konusundaki çalışmalar, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki çalışmaları etkilemiştir (Çevik, 2020: 31).

Türkiye'de 1980'li yıllarda aile danışmanlığı dikkati çekmeye başlamıştır. Üniversitelerde konuyla ilgili dersler konulmuş, aile danışmanlığı konusunda çalışmalar yapan uzman kişilerin sayısında da artış görülmüştür (Bozkurt-Karalı, 2019: 12).

Türkiye’de aile danışmanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Adalet Bakanlığının birlikte üstlendikleri ve uyguladıkları proje olarak mevcuttur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının hazırladığı “Aile Danışmanlığı Yönetmeliği” 04.09.2012 tarihinde yürürlüğe konulmuştur (<http://turkegitimkurumu.com>, 2016).

2.3.4 Dünyada Aile Danışmanlığı

Bernardi (1995), İsveç’teki aile yardım sisteminin, psikolojik ve sosyolojik temeller üzerinde çocuklara ve diğer aile üyelerine özellikle sağlık konusunda destek verdiğini belirtmektedir.

Avustralya’da 2000 yılındaki sağlıkla ilgili raporlarda, aile yardım hizmetlerinin aile ilişkilerini güçlendirmek amacıyla hizmet verdiği açıklanmıştır.

İsviçre’deki aile danışmanlık ve destek hizmetleri çerçevesinde, aile üyelerine ayrı ayrı ya da birlikte bireysel ve çift terapi desteği, okulda ve ailede danışmanlık hizmetleri sunularak ailelere yardımcı olunmaktadır (Akt. Özkan ve Kılıç, 2013: 35).

Amerika’da 1970 yıllarında ailelere yönelik çalışan kurumların çalışmalarına bakıldığında, “bireysel danışmanlık, grup danışmanlığı, aile danışmanlığı, aile yaşam eğitimi, ailenin savunuculuğu” gibi birçok program olduğu bilinmektedir. 1977’de “Amerikan Family Therapy Association” kurulmuştur. Bu yıllarda Avrupa’da Aile danışmanlığı ile ilgili çalışmalar İtalya, İngiltere ve Almanya’da görülmüştür (Çevik,2020:33).

Aileye destek kurumlarının temel hedefi, aileyi güçlendirmek olduğu için ailelere hizmet eden kurumlarda, “aileye tedavi ve danışmanlık desteği sunma” konuları temel programlar olmuşlardır.

Aileleri güçlendirmek ve karşılaştıkları güçlükleri yenebilmek için ev ziyaretleri yapmak ve aile üyelerinin kendi içlerindeki dinamikleri kendi mekanlarında gözlemlemek mühim ve pratik bir yöntem olarak belirtilmektedir (ASAGM, 2008: 210).

2.3.5 Türkiye’de Aile Danışmanlığı

Ülkemizde, ailenin işlevini bozan, ailenin yaşadığı iletişim problemleri, çözümlenemeyen sorunlar gibi aile ortamını bozan ve bu ortamların düzeltilmesi, ailenin görevlerini daha iyi yerine getirmesi için hem kamu hem de özel alanda aile danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır.

Aile danışma merkezleri; ailelerin karşılaştıkları sosyal, ekonomik ve yasal problemlere, çiftler arasındaki anlaşmazlıklara, anne-baba- çocuk arasında oluşan sorunların çözümlenmesine yardımcı olan, evlenecek bireylere, ailelerini kurmadan önce rehberlik hizmeti veren merkezlerdir (Baltacı, 2010: 4)

Türkiye’de aile danışmanlığının gelişmesinin gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında, gecikmiş olduğu görülür. Ülkemizde ilk kez 1980’li yıllarda “Aile Terapisi” adı altında dersler farklı üniversitelerde okutulmaya başlanmıştır. Aile danışmanlığı alanındaki çalışmalar ve gelişmeler 1983 yılında başlamıştır (Işıkay, 2019: 26).

2.3.6 Aile Danışmanlığıyla İlgili Araştırmalar

Aynacı (2018:4), yapmış olduğu araştırmada aile danışmanlık merkezine başvuran bireylerin kaygıları ve dindarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın örneklemini 84 kadın 45 erkek olmak üzere 129 kişi oluşturmuştur. Çalışma sonucunda araştırmaya katılan bireylerin kaygı düzeyleri ile dindarlık durumları arasında anlamlı derecede farklılık olmadığı saptanmıştır.

Baltacı (2010:7), yapmış olduğu araştırmada aile danışmanlığı hizmetinden yararlanmak isteyen evli kadınların niteliklerini incelemiştir. Araştırma 400 evli kadın üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda aile danışmanlığından faydalanma isteği, ekonomik seviyesi dūřuk görülen evli kadınların ekonomik seviyesi yüksek olan evli kadınlara oranla yüksek çıkmıştır. Evli kadınların aile yaşam memnuniyet düzeyleri, yaşadıkları ekonomik konular, iletişim, cinsellik ve şiddetle ilgili sorunlar ile aile danışmanlık merkezlerine başvurma eğilimleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Işıkay (2019:6), yapmış olduğu deneysel çalışmada, aile danışmanlık merkezinde kullanılan bilişsel davranışçı terapi tekniğinin ergenlerin sınav kaygıları ile iyi oluş düzeylerine etkilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda, terapi gören ergen katılımcıların iyi oluş düzeylerinin ön-test son-test sonuçlarının karşılaştırılmasında anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Buna dayalı olarak bilişsel davranışçı terapiler uygulandığında, ergen katılımcıların iyi oluş düzeyleri artarken sınav kaygılarının azaldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Karaali (2019:5), yapmış olduğu araştırmada aile danışmanlığı alan çiftlerin evlilik anlatılarını metaforlar bağlamında incelemiştir. Araştırma 23- 33 yaş aralığında olan dört çift sekiz katılımcıdan oluşmaktadır. Görüşmelerde, katılımcılara eşleriyle yaşadıkları birliktelik süreçleri hakkında tanışmalarından araştırma gününe kadar olan zamanı kapsayan sorular sorulmuştur. Görüşmeler analiz edildiğinde, soruların cevaplarında “g ve denetim” temalarının ağırlıklı olduğu görülmüştür. Bu temalar, bazen taraflar arasında g çatışmasının denge-ortaklık metaforu ile birlikte, bazen tek taraflı g gösterisinin sonlandırma metaforuyla birlikte, bazı öykülerde de tek kişilik evliliğin çözümsüzlük metaforu ile ifade edildiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Sarı (2015:10), yapmış olduğu araştırmada, yetersizliği olan çocukların annelerinin kaygı, depresyon ve stres düzeylerine aile danışmanlığının olası etkilerini incelemiştir. Çalışma 200 engelli çocuktan rastgele seçilen 80 çocuğun annesi üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda Engelli anneleri, toplumun diğer bireylerinden daha fazla kaygı, depresyon ve strese maruz kalmaktadırlar ve daha çok psikolojik desteğe ihtiyaç duymaktadırlar.

Sefer-Erdoğan (2019:1), yapmış olduğu araştırmada Türkiye’de aile danışmanlığı alanındaki yüksek lisans tezlerinin meta analizini yapmıştır. Aile danışmanlığı alanında 11 adet teze ulaşılmış, 2 adet tez etik ile ilgili erişime kapalı, 8 adet tez yüksek lisans 1 adet tez tıpta uzmanlık olmak üzere 9 tez incelemiştir. Yapılan analiz sonucunda Sosyal Bilimler Enstitüsündeki tezlerin sayısının diğer enstitülerden fazla olduğu, tezlerin daha çok kadınlar tarafından hazırlandığı, ağırlıklı olarak doçentlerin danışmanlığında hazırlandığı, tezlerin daha çok İstanbul’daki üniversitelerde yapıldığı sosyal hizmet alanındaki tez sayılarının diğer alanlardan çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Yılmaz (2016:5), yapmış olduğu araştırmada evli bireylerin yaşadıkları sorunlar ve aile danışmanlığından beklentilerini incelemiştir. Araştırma, gönüllü katılmak isteyen 300 evli bireyden oluşmaktadır. Yapılan analiz sonucunda evli bireylerin aile danışmanlığından beklentileri eğitim durumuna ve evlilik süresine göre anlamlı farklılık gösterirken, cinsiyete, yaşa, ocuk sayısına, eşlerini seçme biçimlerine, sosyo-ekonomik durumlarına ve aile danışmanlığı yardımına ilişkin bilgi düzeyi algılarına göre farklılık göstermemektedir. Evli katılımcıların aile danışmanlıklarına başvurularında ifade ettikleri ilk beş sorun şunlardır: anne-baba-ocuk arasındaki sorunlar, eşin ailesiyle kurulan iletişimlerdeki sorunlar, çocukların sorunları, ergenlik dönemi sorunları ve stresle başa çıkmada güçlüklerdir.

2.4 Kişiliğin Tanımı

Kişilik; sıkça kullanılmasına ve araştırmalara konu olmasına rağmen psikoloji alanında ortak bir “kişilik” tanımı bulunmamaktadır. Günlük dilde kişilik kavramının kullanım örnekleri; birisinin “kişiliksiz” olduğunu veya o insanın “harika bir kişiliği” olduğunu söylemek gibi betimleyici niteliktedir. Bu şekilde belirtilen kişilik, kişinin en belirgin özelliğidir. Örneğin; birisinin “saldırgan kişilikli” ya da “uyumlu bir kişilik” olması, o kişilerin belirtilen özelliklerinin ön plana çıkması sebebiyledir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016: 2).

Alan yazındaki tanımlarda bireysel farklılıkların vurgulanmasının nedeni, kişilikte, kişiyi diğerinden farklı kılan kendine ait niteliklerinin olmasıdır. Tanımların çoğunun içerdiği kişilik, davranışların gözlenmesi yoluyla anlam çıkarmaya dayanan soyutlamadır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016: 3). Genel ve özel yetenekler, ilgiler ve başarı, kişilik denilen bütünlüğü oluşturan öğelerdendir (Kuzgun, 2011: 42).

Alanyazında kişilik tanımlamalarının çoğunda; kişilik, nörobiyolojik eğilimlerin yanı sıra çevreden kazanılan tecrübeler, değişen fiziksel koşullar, iç ve dış etkenlere bağlı gelişim ve değişimi temsil eder. Kişilik kuramcılarının da farklı vurgular yaparak, kişiliği “bireyi başkalarından farklı kılan, kendisine ait, tutarlı özellikler örüntüsü” olarak tanımladıkları görülmektedir. Kişiliğin tanımında kastedilen, bireyi diğerinden ayıran şeydir yani kişiyi kendisi yapan özellikler bütünüdür. Aynı özellikler birçok kişide olsa da örüntüler kişilerin her birinde değişiktir ve kendisine özgüdür (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016: 3).

Tanımlarda bir başka önemli öge de tutarlılıktır. Tutarlılık, bir bireyin zamanla benzer durumlarda benzer davranışları gösterdiğini

vurgulamaktır. Örneğin, dışa dönük bir kişi gelecekte de dışa dönük olacaktır. Ya da okulda yarışmacı bir öğrenci iş yaşamında da başkalarıyla yarışmaya devam edecektir. Tutarlılık her zaman her yerde aynı tepkiler vermek değil, karşılaşılan durumlarda kişilikle bağlantılı tepkiler vermektir. Kişilerin davranışlarında kişiliklerine bağlı tutarlılık beklenir. Diğer bir vurgu “yapılaşmış özellikler bütünü”dür. Kişilik; çok sayıda özelliği olan bir sistemdir ve sistemi oluşturan özellikler hem birbirleriyle ilişkilidirler hem de özgündürler (Burger, 2006: 23).

Allport alanyazını taradığında 50’ye yakın kişilik tanımına rastladığını belirtir. (Yazgan- İnanç ve Yerlikaya, 2016: 2). G.W. Allport’ un kişilik tanımına göre, kişilik; dinamik bir örgütlenme biçimidir ki bir taraftan kişinin fiziksel ve psikolojik sistemlerini diğer taraftan da kişinin fiziksel ve sosyal çevrelerine uyumunu belirler. Stangner ise kişiliği, bireyin hem kendisi hem de çevresi ile ilişkili duygu, düşünce, inanç ve beklentilerinin bireydeki örüntüsü olarak tanımlanmaktadır (Tan ve Baloğlu, 2013: 84).

Psikoloji bilimi, insanın temel özelliği olan kişiliğin, ne olduğu, nasıl oluştuğu ve değişim dinamiklerini inceler (Onur, 1995: 330). Kişiliği araştıran uzmanlar, bireyin temel özelliklerinin bileşkesi kişiliği oluşturduğundan, bu özellikler bilindiği takdirde bireyin kişiliğinin de anlaşılabilirliğini belirtirler (Çatal, 2015: 45). Watson’a göre kişilik; özellikle çevresel etmenlerle öğrenilmiş alışkanlık dizgelerinin bütünlüğüdür (Acarkan, 2016: 346).

Jung, kişiliği oluşturan bileşenleri “psişe” olarak tanımlar. Bilinçte ya da bilinç dışında bulunan duygu, düşünce ve davranışların hepsi ‘psişe’yi oluşturur. Psişe, insanın sosyal ve fiziksel çevresine uyum sağlayabilmesiyle örtüşmektedir (Altuntaş ve Gültekin, 2014: 22).

Adler'e göre kişilik, beş yaşlarında oluşur ve sonraki yaşamda belirgin değişiklik göstermez. Adler kişiliği bir bütün olarak değerlendirir ve kişilik, bellek, duygular ve davranışlar gibi farklı yönleri bireyin tümü için çalışır. Kişilik, genellikle çevresel etmenlere dayalıdır (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 39).

Kişilik kavramının farklı tanımları ve kuramları, beş kör adamın bir file karşılaşma öyküsüne benzetilerek anlatılabilir. Her biri hayvanın bir uzvunu tutar ve birbirlerine tarif etmeye başlarlar. Filin yalnızca bir bacağını tutan görme yetersizliği olan kişi, fili uzun ve yuvarlak olarak, kulağını tutan ise ince ve düz olarak tanımlar. Aynı şekilde hortumunu, kuyruğunu, gövdesini tutan görme yetersizliği olan kişilerin hepsi farklı tanımlar verirler. Öyküdeki ana tema her bir kişinin hayvanın bir bölümünü tanıyabildiğidir. Filin başka özellikleri de vardır ve her birinin tarifi doğru olsa bile eksiktir. Yani her bir yaklaşım insan kişiliğinin önemli boyutunu doğru biçimde belirlemekte ve incelemektedir (Burger, 2006: 24).

2.5. Kişilik Özellikleri

Kişilik farklarının saptanması psikolojinin önemli işlevini oluşturmaktadır. Bireylerarası farklılıklar, kişiye özel niteliklerdir (Öner, 2006:9).

Bazıları “kişiliği” bireyin başka kişilerde bıraktığı pozitif ve negatif etki ve “izlenim” olarak tanımlarlar. Bu yaklaşımla, bireyin kişiliği gözlemsel olarak diğer insanlar üzerine bıraktığı izlenimler olarak algılanmaktadır (Özguven, 2016: 35).

Kişilik uzmanlar tarafından incelenerek farklı sınıflandırmalarla tanımlanmaya çalışılmıştır. Bunlardan birisi de Eysenck'in kişilik çalışmasıdır.

Günümüzde Eysenck'in kişiliği ölçümleyen envanteri, içedönüklük ve dışadönüklük kişilik özelliklerini betimlemekte yaygın olarak kullanılan ölçme araçlarının arasında kabul edilmektedir (Tunç ve Aliyev, 2015: 949).

2.5.1. Dışa Dönüklük-İçe Dönüklük

Kişiliğin dışa dönük yönü, bireyin topluma uyumu, aile, iş ve arkadaş çevrelerindeki diğer bireylerle ilişkileri, bu ilişkilerden tatmin olma düzeyi, başkalarını sevmesi, başkaları tarafından sevilmesi, gibi bireyin sosyal çevresiyle ilişkileri ve iletişimi ile ilgilidir (Özgüven, 2011: 287).

Dışa dönük kişiler, can sıkıntısından hoşlanmazlar. Asıl problemleri heyecan ihtiyaçlarının karşılanmasıdır (Burger, 2006: 346).

Jung dışa dönüklüğü dört tipe ayırmıştır (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 33)

- Dışa dönük düşünen tip insanların yaşamında nesnel düşünceler egemendir. Dışarıdan soğuk ve kendini beğenmiş görünebilirler.
- Dışa dönük duygusal tipler, duyguları düşünceye baskındır ve sürekli kendisinden söz eden, gösterişi seven kişilerdir.
- Dışa dönük duygusal tipler, gerçekçi ve aklına koyduğu şeyi yapan, dış dünya gerçekleriyle ilgilenen, zevk veren şeyleri seven tiplerdir.
- Dışa dönük sezgisel tipler ise oynak ve tutarsız karaktere sahiptirler.

Dışa-dönük davranışlar; çevredeki olgulara, kişilere, objelere duyulan ilgi ve ilişki içinde olma merakıdır. Dışadönük tipler; uyarılar aracılığıyla harekete geçerler, sosyal çevreleriyle ilgilidirler,

başkalarıyla kolayca iletişim kurarlar. Çevreleriyle ters düştüklerinde dahi kabuklarına çekilmezler, yüzleşip mücadele edip yeni düzenlerine göre ortam oluştururlar (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016: 80).

Dışadönüklük; sosyal, girişken, sıcak kanlı, konuşkan, uyumlu, lider, canlı ve hareketli olmak demektir. Genellikle diğer insanlarla birlikte olmaktan hoşlanırlar, arkadaş çevreleri geniştir, heyecan verici faaliyet yapmaya eğilimlidirler (Yıldız, 2018: 15).

Şekil 2.1: Dışa dönüklük Boyutunun Hiyerarşik Yapısı

(Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016:277).

İçedönük kişilik tanımlamasında; bireyin iç dünyası (inner world) vurgulanır, davranış örüntülerine (response pattern) ve tepkilerine bakılır (Özgüven, 2011: 287).

İçedönüklüğün baskın olduğu kişiler özel deneyimlere yönelmiş, kendileriyle alakalı derin düşüncelere dalma eğiliminde olan, kendi iç dünyalarıyla ilgilenen, çözümlenmeye çalışan, bakışlarını kendilerine yöneltmiş, içsel problemleriyle ilgilenen ve ahlaki değerlere önem veren kimselerdir (Kuzu, 2017:17).

2.5.2. Nörotisizm

Kişiliğin nevroitiklik boyutu, duygusal denge ve kararlılığa işaret eder (Burger,2006: 698).

Nörotisizm kişilik özelliğini yüksek düzeyde sergileyen insanlar, çok çeşitli olumsuz duygu durumu yaşamaya eğilimlidirler (Kendler, Gardner ve Precott, 2003: 1193).

Horney'e göre nevroitik kişiler, birbiri ile ilişkisizdirler ama düzen içinde olmaya çalışırlar. Horney nevroitik tepkileri, kültürler ve toplum tarafından kabul görmüş hareketlerin dışında kalan gereksiz davranışlar olarak belirtir.

Nevrotiklik, kişiyi bir taraftan saldırgan diğer taraftan itaat eden olmaya zorlarken, kişi kendi içine dönmektedir. Çocukluk ve ergenlikle birlikte yetişkinlik döneminde kişi kimliğini oluşturur. Nevrotik kişiler için, kimlik oluşumunda, kişinin istekleri değil, kendini koruması önemlidir. Bu durum, çaresizlik, kırgınlık ve yabancılaşma duygularına neden olur (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 54).

Nevrotizm – bireylerin duygu durumlarındaki farklılıkların kaynağını oluşturur. İnsan vücudundaki sinir sistemi, özellikle limbik sistemle ilişkilidir. Limbik sistem, beynin motivasyon ve duygusal tepkileri düzenleyen bölümü ile ilişkilidir. Nevrotik bireyler, yeni olan ve sıkıntı yaratan uyarıcılara karşı çok hızlı tepki gösterirler ve tepkileri de uzun sürer, uyarıcı yok olsa bile tepkileri sönmez (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016: 279).

Nevrotizm, geleneksel olarak nevroitik bilinen hastalıklarla bağlantılı olmayabilir. Nevrotik puanları yüksek olan kişilerin nevroitik bozuklukları olmayabilir fakat stres altında nevroitik rahatsızlıklar yaşamaya diğer kişilerden daha fazla eğilimlidirler. Düşük puanları

olanlar ise çok stresli koşullar altında bile dirençlerini korurlar ve herhangi bir rahatsızlık belirtisi göstermezler (Burger, 2006:347).

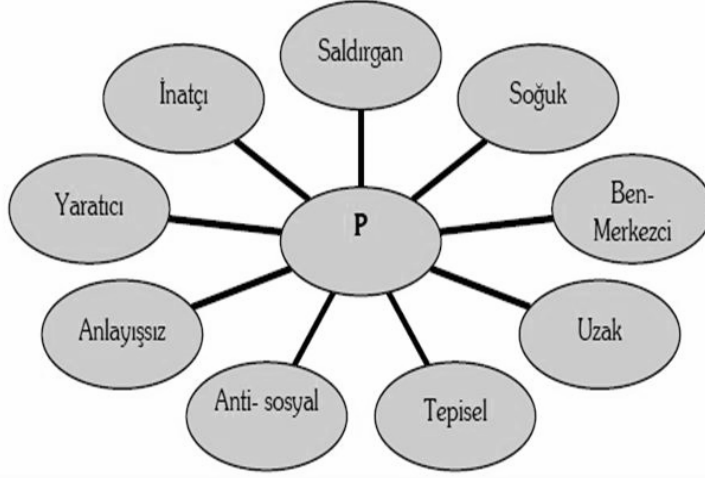
2.5.3 Psikotizm

Psikotik özellik; içsel değildir ve kişisel olmayan davranışlarla ilişkilidir (Burger, 2006: 699).

Eysenck nörotizm ve dışadönüklük boyutlarından sonra ilerleyen yıllarda kuramına psikotizm olarak isimlendirdiği farklı bir kişilik boyutunu daha ele almıştır. Bu boyut bencil, mesafeli soğuk duruşlu, saldırgan ve başkalarıyla ilgilenmeyen anlayışsız tutum sergiler (Acarkan, 2016: 370).

Psikotizm boyutunda yüksek puan alanlar bencil, dürtüsel ve diğer insanlara karşı çıkan bir yapıya sahiptirler. Özellikleri arasında anlayışı olmayan, saldırgan olan başkalarının haklarına ve iyi oluşlarına duyarsız duruşları bulunmaktadır. Genellikle bu kişiler sosyal çevrede sorun çıkaran, diğer insanları kıran ve onları aptal pozisyonuna koymaktan keyif alan kişilerdir (Kuzu, 2017:17).

Eysenck psikotizmin psikoza ve bazı davranış bozukluklarına genetik olarak yatkınlığı olduğunu savunur. Bu boyutta erkeklerde bulunan androjen hormonunun etkisini öne çıkarır. Çünkü genelde erkekler psikotizm alt boyutundan kadınlara göre daha yüksek puanlar almaktadırlar. Erkekler arasında suç işleme oranı ve saldırgan davranışlar fazladır. Bununla birlikte bu konuda daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç vardır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya 2016: 282).

Şekil 2.2: Psicotisizm Boyutunun Hiyerarşik Yapısı
(Yazgan-İnanç ve Yerlikaya: 281).

2.5.4. Yalan

Özellikle bazı durumlarda bireyler, kendilerini olduklarından başka türlü göstermek isteyebilirler. Araştırmalar sonucunda, bunu isteyen bireylerin yüksek “N” (Nörotisizm) puanlarına sahip oldukları bulunmuştur. Sonuçta, kişinin kaygı seviyesi arttıkça yalan puanı da artmaktadır (Kuzu, 2017:18).

Soruları cevaplayan birey tarafından iyi izlenim vermek için yapılan yanıltmalar, yalan ölçeği ile ölçülmeye çalışılır. Yalan alt ölçeği, Eysenck kişilik testinin geçerliliğinin sınındığı kontrol skalasıdır (Telatar, 2012:7).

2.6. Kişilik Teorileri

2.6.1 Sigmund Freud’un Kişilik Teorisi

Freud kişiliğin oluşumunu; topografik model, yapısal model, psikoseksüel gelişim modeli olarak 3 ana modelle açıklamıştır (Acarkan, 2016: 348).

- Topokrafik model; kişiliği, bilinç, bilinç öncesi ve bilinçaltı diye üç kısma böler. Bilinç; kişinin farkında olduğu duygu, düşünce ve dürtüleridir.

Mesela; kişinin dün akşam gittiği sinema gibi. Bilinç öncesi; kişinin kendi isteğine göre duygu, düşünceleri bulunduğu ana taşıyabilmesidir. Bilinçaltı; bilinçten öteye atılmış duygu ve düşünceleri bazı olağan dışı koşullarda bilinçaltı bilince çıkarabilir. Mesela; rüyalar, dil sürçmeleri, hipnoz gibi. Klinik çalışmalar sırasında Freud, gözlediği bazı durumların topokrafik modele uymadığını ve topokrafik yapının yeterince açık olmadığını düşünerek yapısal modeli geliştirmiştir (Geçtan, 2002:26).

- Yapısal modelde kişilik; benlik(ego), alt benlik (id), üst benlik (süper ego) kavramlarıyla tanımlanır. Freud, bireysel duygunun yapısını bu kavramların oluşturduğunu ileri sürer. (Telatar, 2012:26).

Freud'da "id" (alt benlik) saldırganlık ve var olma, hayatta kalma içgüdülerinin bir araya geldiği yerdir. Eğer kişi özgür olarak kendi haline bırakılırsa, bütün içgüdülerini karşılayacak şekilde davranır (Cüceloğlu, 2013:407).

Süper-ego, insanın ailesinden, öğretmenlerinden, arkadaşlarından ve yaşadığı toplumsal ortamdan kazandığı iyi ve doğru özellikleri kapsar. Başka bir ifadeyle toplumun ahlaki standartlarının temsilidir. Bu durumda Süper-ego ile id sürekli mücadele içindedirler. İnsan günlük yaşamında devamlı zihinsel çekişme ile kalamayacağından dolayı dengeleyici bir olguya gereksinimi vardır. Freud'a göre "ego" dengeyi sağlar. Ego id' in engelleyicisidir. Mesela bir kısım dürtülerin doyurulmasını, toplumun kabul edeceği bir yol bulana kadar erteler (Zel, 2011: 29).

- Psiko-seksüel gelişim modeline göre her dönemin belirleyici özelliği vardır. Birincil dönem oral dönemdir. Ağız, dil, dudaklar en duyarlı bölgelerdir. Oral kişiliğe sahip bireyler diğer bireylere oranla yemek yeme, konuşma, sigara kullanma bakımından daha bağımlıdırlar. Freud'a göre çocuklar 18 aylıkken başlayan anal dönemde çocuklara tuvalet eğitimi verilir. Bu eğitimin veriliş şekli ve verenlerin davranışları çocuğun gelecekteki kişiliğini etkiler ve yetişkinliğinde de 'anal' dönem özellikleri göstermesine neden olur. Bu kişiler aşırı düzenli, inatçı, para biriktiren veya birden harcayan, cimri ya da cömert kişiler olurlar. Freud'a göre en önemli dönem bundan sonraki fallik dönemdir. 3-6 yaş arasında çocuklar, cinsel kimliklerini keşfetmeye başlarlar ve bu konuda hassaslaşırlar. 7-11 yaş arasındaki gizli (latent) dönemde ise cinsel istekler azalır, ancak 11 yaş sonrasında geri gelir. (Acarkan, 2016: 349-351)

Psikolojik etkinin gücü, libido denen psişik enerji, içten gelen bir gerginlik yaratır. İnsan gerginlikten kurtulmak ve rahatlamak ister. Freud' un kuramında, psikolojik sağlığı yerinde olan kişilerde alt benlikteki içgüdüler ve üst benlikteki istekler, benlik tarafından kontrol altında tutulur. Benlik, alt ve üst benlikleri kontrol etmek için savunma mekanizmalarını kullanabilir. Bastırma, yüceltme, inkar, yer değiştirme yaygın olarak bilenen ve kullanılan savunma mekanizmalarından bazılarıdır (Burger, 2006: 108).

2.6.2. Alfred Adler'in Kişilik Teorisi

Adler'de "üstünlük" içgüdüğü kişiliğin temelini oluşturur ve kişinin davranışlarını güçlendirir. Adler bu içgüdüğü her zaman her toplumda ve her insan tarafından tatmin edilmesinin mümkün olmadığını savunur. Adler kişideki içgüdüğü engelleyen sebeplerin arasında,

organ eksikliği, boyun kısa olması, çok zayıf olması veya aşırı kilolu olması, çirkinlik gibi bedensel ayrıcalıklar ve özürleri saymaktadır. İçgüdüğü engelleyen sosyal faktörler ise düşük ses azınlık gruba ait olmak, yeterli düzeyde olmayan eğitimidir. Adler, kişiliği incelerken; insan yaşamına, çevresel koşullarıyla uğraşma stratejisine ve kendini koruyup yaşamını devam ettirmek için geliştirdiği tutum ve davranışlarına odaklanmıştır (Zel, 2011: 33).

Adler, kişiliğin oluşumunda özellikle ana- baba davranışlarına da vurgu yapar ve önemini belirtir. Kişiliğin oluşum sürecini olumsuz etkileyen ana-baba tutumlarını aşağıdaki gibi belirtir;

- Şımarık ana-baba davranışı
- İhmalkar ve ilgisiz ana- baba davranışıdır.

Şımarık yetiştiren ana- baba, çocuklarının bağımsız gelişimini engellemektedir. Şımarık yetişen çocukların ileriki hayatlarında, bireysel olarak karşılaştıkları sorunlarını çözemeyeceklerini ve çözemediklerinde de aşağılık duygusuna sahip olacaklarını ifade etmiştir. İlgisiz ve ihmal eden anne baba tutumunun ise, çocuğun soğuk, şüpheli, başkalarıyla iletişim kuramayan, yakın ilişkilerden ve dokunmaktan hoşlanmayan kişi olmasına neden olacağını ifade eder (Acarkan, 2016: 353).

Adler'in kuramında, çocuğun doğum sırası, kişiliğini etkiler. İlk çocuk fazla ilgi ile şımarırken, kardeş gelmesiyle tahtına ortak geldiğini düşünür ve aşağılık kompleksine girer. Bu nedenle ilk çocuk problemlili bir kişiliğe eğilimlidir. Ortanca çocuk daha pozitifdir. Ana- baba onunla pek ilgilenmediği için pek şımarık olmaz. Her zaman yetişmesi gereken bir üstü vardır. Bundan dolayı ortanca çocuklar daha başarılı olurlar (Acarkan, 2016:353; Burger, 2016:154).

En küçük çocuk ise, büyük kardeşleri tarafından kıskanılır ve devamlı ana-babası tarafından kayırıldığı suçlamasına maruz kalır. En küçük çocuk kendi kararını veremeyen, şımarık, arka çıkılan, bu yüzden de büyüdüğünde aşağılık duygusuna gömülen yapıya sahiptirler (Burger, 2016: 154).

2.6.3. Gustav Jung'un Kişilik Teorisi

Jung, kişiliği '*psişe*' olarak adlandırır. Sözcük Latince kökenlidir, asıl anlamı "ruh" olsa da daha çok "zihin" anlamında kullanılır (Geçtan, 2002: 161).

Psişe, bilinçli ya da bilinçsiz, bütün düşünceleri, duyguları ve davranışları kapsar. Bireyin fiziksel ve sosyal ortamlarına uyum sağlamasını kolaylaştırır. Bu kurama göre, bireyin kişiliği farklı kalıplardan oluşamaz aksine birey bir bütündür. Psişe, birbirleriyle iletişim ve etkileşim içinde olan farklı bölümlerden oluşur. Bunlar bilinç, tekil bilinçdışı, sosyal bilinçdışıdır (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 29).

Jung'a göre, bireyin geçmişte yaşadığı tecrübeleri gelecekteki davranışlarını etkiler. Birey kendini sürekli yeniler ve yaratıcı düşünür. Jung, kişiliğin, birbirleriyle etkileşim içinde olan "ego", "kişisel bilinç", "kolektif bilinç-dışı" olarak adlandırılan farklı sistemlerin toplamı olduğunu ifade eder. Ayrıca "ego" kişiliğin bilinçli bölümü olarak betimlenir (Telatar,2012:29).

Çocuk büyürken bilinç alanı gelişir, fiziksel çevresini ve sosyal çevresindeki kişileri tanımaya başlaması ise duygu, düşünce, sezgi gibi bilişsel işlevlerin sürekli işlemesi ile mümkün olur. Bilincin reddetmek istediği tecrübeler, duygular ve düşünceler "kişisel bilinç-dışı" alanına gider ve orada saklanır (Zel, 2011:31). Bilinç dışında saklanan deneyimler ise rüyalar yoluyla açığa çıkar (Geçtan, 2002: 163).

“Kolektif bilinç-dışı” kavramı, kişinin ait olduğu toplum, ülke, etnik grup ile bağlantılı olan ve genlerle geçen özellikleri kapsar. Bireyin yaşadığı kültürün inanç, adet ve normları da bireyin davranışlarını etkilemektedir (Zel, 2011: 31).

2.6.4. Hans J.Eysenck Kişilik Teorisi

Kişilikle ilgili kuramlar, aile tutumlarına, anne-babaların çocukla ilişkilerine, kişisel tecrübelerin önemine geniş yer verirken, Eysenck kişiliği, biyolojik temelde insanın doğasıyla açıklamaya çalışmaktadır. Eysenck’in bu görüşü, kuramının ortaya çıktığı ilk dönemlerde çok sorgulanmıştır. Eysenck’in biyolojik yaklaşımı, günümüzde kişiler arası farklılıklar konusunda artmakta olan nöroloji alanındaki çalışmalarla örtüşmektedir (Burger, 2006: 343).

Eysenck’in kuramında, kişiliği hiyerarşi açısından açıklayan ve kişiliğin temelini oluşturan özellikler dört farklı düzeyde açıklanır (Zel, 2011:34).

- *Birinci düzey;* temeldeki düzeydir ve refleks şeklindeki tepkileri içerir. Biyolojik olarak belli uyaranlara belli tepkilerin verilmesi, genetik özelliklerin bazı kendine özgü özellikler taşıması bu düzeyle bağlantılıdır.
- *İkinci düzey;* Kişinin yaşadığı çevrelerden edindiği alışkanlıklarıyla ilgili özelliklere dayalıdır. Tecrübelerinden kazandığı bilgiler ışığında aynı durumlarda aynı tepkileri verir. Bu düzeyde kişinin davranış kalıpları süreklilik kazanır.
- *Üçüncü düzey;* Kişi, alışkanlık haline gelmiş davranışlar ve dolayısıyla eğilimler kazanır. Kalıtsal özellikler ve alışılmış hareketler sonunda belirli kişilik kalıpları ortaya çıkar.

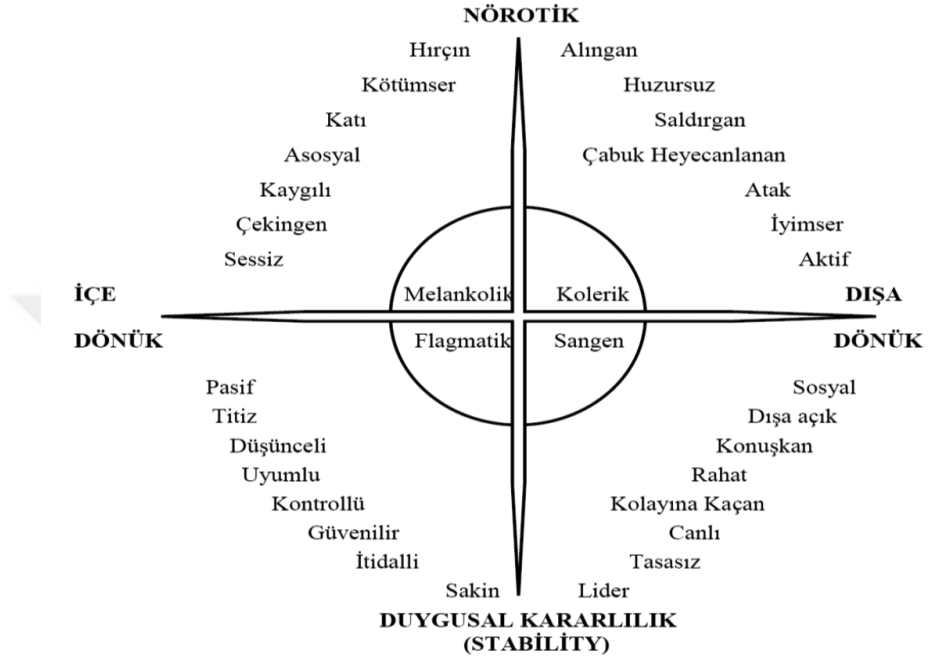
- Dördüncü düzey; Belirli tipler bu aşamada oluşur. Eysenck'in teorisinde kişilik tipinin oluşumunu her düzey ayrı ayrı etkiler. Kişiliği etkileyen faktör, bu aşamaya kadar üst üste biner ve bireyde toplu halde görünür. Üst üste binme yani 'kümelenme' bireylere göre değiştiğinden bireylerin de kişilik tipleri birbirinden farklıdır. Bireyin değerlendirilebilen fiziksel ve bilişsel nitelikleri "tip" olarak adlandırılır.

Eysenck; dışadönüklük, nevrozizm ve psikotizm kişilik boyutlarının genetik olarak biyolojik temelde belirlendiğini öne sürer ve kişilik gelişiminde çevrenin önemini yadsır. Kişilikteki üç değişkende görülen değişikliklerin %75 oranda kalıtımla %25 ise çevre ile meydana geldiğini savunur (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016: 275).

Eysenck kişiliğin boyutlarını hem psikolojik testler hem de test-dışı teknikler olan kendini ifade ölçekleri, gözlem, biyografi, fizyolojik özelliklerin değerlendirilmesi tekniklerinden yararlanmıştı (Çelik, 2017: 37).

Davranış bozuklukları olan kişilerin nevrozizm ve psikotizm puanları normal insanlardan yüksek çıksa da, Eysenck üç kişilik boyutunun da normal olan ve olmayan bütün insanların kişilik yapılarında bulunduğunu ifade eder. Üç boyut da iki uçlu yapıya sahiptir. (1)Dışadönüklük – içedönüklük ; (2) Nevrozizm – duygusal kararlılık;

(3) Psikotizm-Süperego. (Bilge ve Sertel Berk, 2018: 164).

Şekil 2.3: Eysenck'in Boyutsal Kişilik Modeli

(Bilge ve Sertel Berk, 2018: 165).

Eysenck'e göre tam dışadönüksensiz; cana yakın, atılgan, rahat yapıya sahip, çok insanla iletişim sağlayan, grup faaliyetlerinde çokça yer alan bir bireysiniz demektir. Eysenck dışadönük ve içedönüklerin yalnızca davranışlarının değil fiziksel yapılarının da farklı olduğunu ileri sürmüştür.

Nevrotiklik boyutunda olan bireyler, duygusal davranma eğilimindedirler. Bunlar diğerlerine göre daha önce öfkelenir, kolay heyecanlanır, depresyona girerler.

Psikotik modelde olanlar, bencil, saldırgan, mesafeli, başkalarına karşı duyarsız ilgilenmeyen tutum sergilerler (Acarkan, 2016: 369).

Eysenck'e göre her bir kişilik tipinin kendi içinde olumlu ve olumsuz tarafları bulunur. Bu bağlamda, kişilikleri iyi ya da kötü olarak tanımlamak doğru olmayacaktır. Ancak kişilikler arasında görülen farklılıklardan söz edilebilir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2016: 281).

2. 7. Eysenck Kişilik Teorisiyle İlgili Araştırmalar

Arslan, Bayraktar ve Akdoğan (2010), Yapmış oldukları çalışmada beden eğitimi ve spor yüksek okulunda profesyonel ve amatör spor yapan öğrencilerle fazladan spor yapmayan öğrencilerin kişilik özelliklerini karşılaştırmışlardır. Çalışma sonucunda profesyonel ve profesyonel olmadan spor yapan öğrencilerin daha fazla spor yapmayan öğrencilere kıyasla daha dışadönük, aynı zamanda profesyonel spor yapanların da amatörlerden daha dışadönük olduklarını bulgulamışlardır.

Çağlar Bektaş, Yazıcı ve Altun (2013), 433 öğretmen üzerinde yaptıkları araştırmada, dışadönük kişilik özellikleri gösteren katılımcıların depresyon puanlarının düşük olduğunu bulmuşlardır. Depresyon ile dışadönüklük arasında negatif yönlü anlamlı ilişki vardır. Aynı şekilde içedönük katılımcıların da depresyon puanları daha yüksek çıkmıştır.

Çelik (2017), yapmış olduğu araştırmada Türkçe öğretmenliği öğrencilerinin kişilik özellikleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada, katılımcı öğrencilerin “dışa dönüklük” ve “yalan” puanları arttıkça kaygı puanlarının da arttığı, aksine olarak “nörotisizm” puanları yükseldikçe kaygı puanlarının düştüğü bulgusuna ulaşılmıştır. Kadın katılımcıların kaygı düzeylerinin erkek öğrencilerin kaygı düzeylerinden anlamlı olarak daha düşük olduğu saptanmıştır.

Deniz ve Kesicioğlu (2012), yapmış oldukları çalışmada okul öncesi ğrencilerinin kişilik özelliklerini incelemişlerdir. Çalışma 449 ğretmen adayına uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, öğrencilerin babaları ve sınıf düzeyleri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır. Yalan boyutunda ise erkek katılımcıların puanları kadın öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır.

Ganjeyeva (2019), yapmış olduğu çalışmada niversite ğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve zgven arasındaki ilişkiyi Eysenck Kişilik Envanteri ile incelemiştir. Çalışma 226 öğrenciye uygulanmıştır ve araştırma sonucunda yalan söyleme ve nörotizm kişilik özellikleri kadınlarda daha yüksektir. Psikotizm 20 yaş ve altı öğrencilerde daha yüksektir. Orta düzeyde gelire sahip olan öğrencilerde yalan söyleme daha yüksek iken, psikotizm daha düşüktür. Sosyal medya bağımlısı olduklarını ifade eden öğrencilerin yüksek olan nörotizm puanları yanında kontrol güçlüğü, yoksunluk, sosyal izolasyon ve işlevsellikte bozulma puanlarının da yüksek olduğu saptanmıştır.

Geri ve Tazegül (2012) yapmış oldukları çalışmada sağlık meslek yüksek okulu ğrencilerinin kişilik özelliklerini incelemişlerdir. 102 gönüllü katılımcının olduğu çalışma sonunda kadınların nörotizm ve dışa-dönüklük puanları erkeklerin puanlarından daha yüksektir. Psikotizm puanlarında ise erkeklerin kadınlardan daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Kuzu (2017:7), yapmış olduğu çalışmada mizaç, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu ilişkilerini incelenmiştir. Çalışma 50 erkek, 50 kadın olmak üzere 100 kişiye uygulanmıştır. Araştırma sonucunda bireylerin dışadönüklük ve evlilikte uyum puanlarının birlikte arttıkları görülmüştür. Evlilik uyumundaki puanlar düşerken ise nörotisizm ve psikotizm puanlarının arttıkları saptanmıştır.

Tazegül (2017:1), yapmış olduğu çalışmada düzenli spor yapan ve yapmayan bireylerin kişilik boyutlarını karşılaştırarak incelemiştir. Beden eğitimi ve spor yüksek okulunda öğrenci olan 80 kişi ve mimarlık, sosyoloji ve psikoloji bölümü öğrencilerinden 81 kişi olmak üzere 161 kişi üzerinde çalışma yapılmıştır. Çalışma sonucunda düzenli spor yapan katılımcıların dışadönüklük puanları, diğer katılımcıların puanlarından daha yüksek bulunmuştur.

Tunç ve Aliyev'in (2015:9), yapmış oldukları çalışma lisansüstü öğrencilerin kişilik özelliklerinin incelenmesidir. Çalışma 116 erkek, 98 kadın olmak üzere 214 bireye uygulanmıştır. Çalışma sonucunda kadınlarla erkekler arasında nörotizm puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunurken, psikotizm ve dışadönüklük açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Ulucan ve Bahadır (2011), yapmış oldukları çalışma, halter sporu yapanların kişilik özelliklerinin farklı değişkenlere göre incelenmesidir. Araştırma sonucunda kadın sporcularla erkek sporcular arasında dışadönüklük puanları açısından fark bulunmazken erkek sporcuların nevrotizim puanlarının kadın sporculardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sporcuların eğitim düzeyleriyle yalnızca dışadönüklük arasında anlamlı ilişkiye rastlanmıştır.

Yıldız, Tekin ve Lök (2009), yapmış oldukları çalışmada farklı statüdeki futbolcuların kişilik tiplerini incelemiştir. Araştırmada futbolcu statüsü ile kişilik tiplerinden yalnızca psikotizm ve yalan alt boyutları arasında farklılaşma bulunmuştur.

Zorlu, vd. (2020), yapmış oldukları çalışmalarda atletizm alanındaki sporcuların kişilik özelliklerinin başarı motivasyonuna etkisini incelemiştir. Katılımcı sporcuların, başarı motivasyonları ile kişilik özellikleri arasında yakın ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında araştırma modeli, evren ve çalışma grubu, veri toplama araçları, kişisel bilgi formu ve Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısa Formu (EKA-GGK) ve de verilerin analizine yer verilmektedir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma çalışmasında nicel araştırma yöntemlerinden olan tarama modeli uygulanmıştır. Tarama modeli, geçmişte olan ya da halihazırda var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaç edinen araştırma çeşitidir (Karasar, 2017: 109). Araştırma konusu birey veya nesne, kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanırken, herhangi bir şekilde değiştirme ya da etkileme çabasına girilmez (Deniz ve Kesicioğlu, 2012:3).

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2020-2021 yılında İstanbul ilinde aile danışmanlık merkezine başvuran 18 yaş üstü bireyler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu ise İstanbul ili Avrupa yakasında bulunan özel bir aile danışmanlık merkezine başvuran ve çalışmaya katılımı gönüllülük esası ile kabul eden 18 yaş üstü 234 kişi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun özelliklerine ilişkin bilgiler aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada araştırmacının hazırladığı demografik değişkenleri kapsayan “kişisel bilgi formu” ve H.J. Eysenck ve Eysenck (1964),

tarafından geliştirilmiş, Karancı ve arkadaşları (2007) tarafından Türkçeye uyarlanmış “Eysenck Kişilik Anketi- Gözden Geçirilmiş Kısa Formu” (EKA-GGK) uygulanmıştır.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Aile danışmanlık merkezine gelen bireylerin demografik bilgilerini ölçmek için araştırmacı tarafından hazırlanmış ve akademik danışmanın onayı ile uygulanmaya hazır hale getirilmiş soru formudur. Bireylerin cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olup olmadıkları, çocuk sayısı, eğitim durumu, ekonomik durumu, çalışma durumu, aile danışmanlığına başvurma durumları, ikamet değişkenlerini içeren demografik değişkenler yer almaktadır (Ek-1).

3.3.2 Eysenck Kişilik Envanteri- Gözden Geçirilmiş Kısa Formu (EKE-GGK)

Eysenck Kişilik Envanteri ilk kez H.J. Eysenck ve Eysenck tarafından 1964 yılında geliştirilmiş kişilik envanteri daha sonra Eysenck, Eysenck ve Barret tarafından 1975 yılında 48 maddeye düşürülerek kısa form olarak yayınlanmıştır. Francis ve arkadaşları envanterin yanlılığını engellemek ve geçerliliğini güçlendirmek için kişiliği 3 ana faktörde toplamak suretiyle 24 maddelik kısa formunda yeniden düzenlemişlerdir (Francis vd., 1992:443).

Eysenck Kişilik Envanteri'nin Gözden geçirilmiş kısaltılmış formunun (Francis vd.,1992) Türkçe' ye uyarlanması Karancı, N., Dirik,G., Yorulmaz , O. (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir.

EKE-GGK' da ölçülen özellikler; 'kişilik, dışadönüklük, nörotisizm ve psikotisizm'dir. Dışadönüklük değişkeni, dürtüselliği ve sosyalliği simgelerdir. Bu boyut yüksek çıkar ise bu bireyler, insanlarla iletişim kurmayı seven, sosyal, girişimci kişiler olarak ele alınır. Nörotisizm boyutu aşırı tepkiselliğe işaret eder veya duygusal tutarlılığa işaret eder.

Bu boyutun yüksek çıkması halinde kişinin, depresif, kaygısı ön planda, gergin, ileri derece duygusal ve özgüveni düşük olabileceği ileri sürülür. Psikotizm değişkeni ise saldırganlık, soğuk, etraftaki diğer insanlara karşı duyarsız, güvensiz, duygusuz kişilik özelliklerine işaret eder. Son alt ölçek ise ‘yalan’dır. Diğer üç alt ölçeğin ‘dışadönüklük, nörotizm, psikotizm’ alt ölçeklerinin gerçekliliğinin sınındığı bir kontrol skalasıdır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı; dışa dönüklük, nörotizm, psikotizm ve yalan boyutları için sırasıyla .78, .65, .42, .64 Olarak ve test-tekrar test tutarlılığı da yine sırasıyla.84, .82, .69 ve .69 olarak bulunmuştur (Karancı, Dirik ve Yorulmaz, 2007: 2).

EKE-KF nin kapsamı 24 madde den ve 4 alt ölçekten meydana gelmektedir. Bunlar psikotizm, nörotizm, dışa dönüklük ve yalan alt ölçeği ve her alt ölçekten 6’şar madde oluşmaktadır.

24 soruya Evet (1) – Hayır (0) şeklinde cevap verilmesi istenir. Her kişilik özelliği için 0 ile 6 arasında puan alınabilmektedir.

EKE-KF kişilik boyutları maddeleri ise Nörotizm için 1, 9, 11, 14, 18, 21.maddeleri, Dışa- dönüklük için 2, 4, 13, 15, 20, 23. Maddeleri, Psikotizm için 3, 6, 8, 12, 16, 22. Maddeleri, Yalan alt boyut için ise 5, 7, 10, 17, 19, 24.maddelerinden oluşmaktadır. (Aydemir ve Köroğlu, 2009: 406).

Eysenck Kişilik Envanteri- Gözden Geçirilmiş Kısa Formu EK-2’ de yer almaktadır.

Ölçeğin araştırmamızda kullanılması ile ilgili gereken izinler, Eysenck ölçeğini Türkçeye uyarlayanlardan olan Sayın Karancı’dan alınmıştır. EK-3’de yer almaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma sorularının analizleri yapılmadan önce, ölçeklerden elde edilen verilerin normalliği Kolmogrov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine bakılarak sınıanmıştır. Bu testlerde p değerlerinin 0,05'ten küçük olduğu görülmüştür. Büyüköztürk (2015)'e göre, bu değerin 0,05'den küçük çıkması puanların normal dağılım göstermediğine işaret etmektedir. Bu nedenle araştırma kapsamında yürütülen analizlerde parametrik olmayan testlerden faydalanılmıştır.

Bu kapsamda araştırmada Normal dağılıma sahip olmayan iki bağımsız grup kıyaslamasında Mann Whitney U testi, üç veya üçten fazla bağımsız grup kıyaslamasında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Son olarak, Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından nörotisizm, dışa dönüklük, psikotisizm ve yalan alt ölçek puanları arasındaki ilişkilerin belirlenebilmesi için Spearman korelasyon analizi yapılmıştır.

Bütün istatistiksel analizler SPSS (25.00) programında gerçekleştirilmiş, analiz sonuçlarının yorumlanmasında 0.05 anlamlılık seviyesi esas alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Dördüncü bölümde katılımcıların araştırmada kullanılan ölçme aracından almış oldukları puanlara göre normallik testine ve katılımcıların ölçeklerden almış oldukları puanların betimsel istatistiklerine yer verilmiş ve araştırmanın amaç kısmında cevapları aranan sorulara ilişkin bulgular ele alınmıştır.

4.1.1 Katılımcıların Genel Özellikleri

Katılımcılara dair demografik bilgiler Tablo 4.1'de yer almaktadır.

Tablo 4.1: Katılımcıların Genel Özellikleri

Cinsiyet	Kişi sayısı (n)	%
Kadın	161	68,8
Erkek	73	31,2
Toplam	234	100,0
Yaş		
17-24	16	6,8
25-32	32	13,7
33-40	104	44,4
41-48	60	25,6
48 ve üzeri	22	9,4
Toplam	234	100,0
Medeni Durum		
Bekâr	43	18,4
Evli	191	81,6
Toplam	234	100,0

Çocuk Sahibi Olma Durumu		
Evet	191	81,6
Hayır	43	18,4
Toplam	234	100,0
Çocuk Sayısı		
1 çocuk	56	29,3
2 çocuk	86	45,0
3 çocuk	36	18,8
4 ve üzeri çocuk	13	6,8
Toplam	191	100,0
Sosyo-ekonomik Düzey		
Düşük-orta	192	82,1
Yüksek	42	17,9
Toplam	234	100,0
Çalışma Durumu		
Çalışan	140	59,8
Çalışmayan	94	40,2
Toplam	234	100,0
Aile Danışmanlık Merkezine Başvuru Durumu		
Daha önce başvurmuş	67	28,6
Daha önce başvurmamış	167	71,4
Toplam	234	100,0
İkamet Yeri		
İstanbul-Avrupa bölgesi	158	67,5
İstanbul-Anadolu bölgesi	27	11,5
İstanbul Dışı	49	20,9
Toplam	234	100,0

Tablo 4.1 incelendiğinde, 161 (%68,8) kadın ve 73 (%31,2) erkek olmak üzere toplam 234 katılımcının araştırmaya katıldığı görülmektedir. Çalışma grubunda, 16 (%6,8) kişi 17-24 yaş, 32

(%.13,7) kişi 25-32 yaş, 104 (%44,4) kişi 33-40 yaş, 60 (%25,6) kişi 41-48 yaş ve 22 (%9,4) kişinin de 48 üstü yaş aralığında yer almaktadır. Katılımcılardan 191 kişi (%81,6) evli, 43 (%18,4) kişi ise bekârdır. Katılımcılardan 191 (%81,6) kişi çocuk sahibi, 43 kişi (%18,4) ise çocuk sahibi değildir. Çocuk sahibi olan katılımcılardan 56 kişi (%29,3) 1 çocuk, 86 kişi (%45) 2 çocuk, 36 kişi (%18,8) 3 çocuk, 13 kişi (%6,8) ise 4 ve üzeri çocuk sahibidir.

Katılımcılardan 192 kişi (%.82,1) sosyoekonomik düzeyini düşük ve orta olarak değerlendirirken, 42 kişi (%17,9) yüksek olarak değerlendirmektedir. 140 kişi (%59,8) aktif olarak çalışırken, 94 kişi (%40,2) çalışmamaktadır. Katılımcılardan 67 kişi (%28,6) daha önce aile danışmanlık merkezine başvuruda bulunurken, 167 kişi (%71,4) daha önce hiç başvurmamıştır. Katılımcılardan 158 kişi (%67,5) İstanbul Avrupa yakasında, 27 kişi (%11,5) kişi İstanbul Anadolu yakasında, 49 kişi (%20,9) ise İstanbul dışında ikamet etmektedir.

4.2.1 Eysenck Kişilik Envanteri Alt Ölçeklerinin Normallik Analizi.

Araştırma kapsamında yürütülecek analizlerin belirlenebilmesi için alt boyutlardan elde edilen puanların normallik gösterip göstermediğinin sınanmasında kullanılan Kolmogorov- Smirnov ve Shapiro- Wilk normallik testi uygulanmıştır. Normallik testine yönelik sonuçlar Tablo 4. 2’de verilmiştir.

Tablo 4.2:Eysenck Kişilik Envanteri Alt Ölçeklerinin normallik test sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	Df	Sig. (p)	İstatistik	df	Sig. (p)
Nörotisizm	0,16	234	0,00	0,91	234	0,00
Dışa dönüklük	0,16	234	0,00	0,88	234	0,00
Psikotisizm	0,21	234	0,00	0,84	234	0,00
Yalan	0,21	234	0,00	0,82	234	0,00

Tablo 4.2’de yer alan sonuçlar incelendiğinde, tüm alt ölçekler için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk test sonuçlarının p-değerlerinin 0,05’den küçük çıktığı görülmüştür. Büyüköztürk (2015)’e göre, bu değer 0,05’den küçük çıkması puanların normal dağılım göstermediğine işaret etmektedir. Bu nedenle araştırmamızdaki analizlerde parametrik olmayan testlerden faydalanılmıştır.

4.3.1 Demografik Değişkenlere Göre Eysenck Kişilik Envanteri Alt Ölçek Puanlarının İncelenmesi

Araştırma alt amaçları doğrultusunda, Eysenck Kişilik Envanterinin nörotisizm, dışa dönüklük, psikotisizm ve yalan alt ölçek puanlarının çeşitli demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği sınıanmıştır.

Amaç 1: *Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların ‘Nörotisizm, Dışa dönüklük, Psikotisizm ve Yalan’ alt ölçek puanları, cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?*

Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından elde edilen puanların katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Mann-Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının cinsiyete göre U-testi sonuçları

	Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Nörotisizm	Kadın	161	129,79	20896,50	3897,50	0,00*
	Erkek	73	90,39	6598,50		
	Toplam	234				
Dışa dönüklük	Kadın	161	121,49	19560,00	5234,00	0,17
	Erkek	73	108,70	7935,00		
	Toplam	234				
Psikotisizm	Kadın	161	110,74	17829,00	4788,00	0,01*
	Erkek	73	132,41	9666,00		
	Toplam	234				
Yalan	Kadın	161	121,39	19544,50	5249,50	0,17
	Erkek	73	108,91	7950,50		
	Toplam	234				

*p<0,05

Tablo4.3'teki analiz sonuçları incelendiğinde, katılımcıların cinsiyetlerine göre dışa dönüklük ve yalan alt ölçeklerinden aldıkları puanlar anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Öte yandan, nörotisizm ve psikotisizm alt ölçek puanları anlamlı farklılıklar göstermiştir ($p<0,05$). Buna göre, kadınların nörotisizm puanlarının sıra ortalamaları (129,79) erkeklerinkinden (90,39) daha yüksektir. Ayrıca, erkeklerin psikotisizm alt ölçeğinden aldıkları puanların sıra ortalamaları (132,41), kadınlarınkinden (110,74) daha yüksektir.

Amaç 2: *Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların 'Nörotisizm, Dışa dönüklük, Psikotisizm ve Yalan' alt ölçek puanları, yaş aralıklarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?*

Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından elde edilen puanların katılımcıların yaş aralıklarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının yaşa göre Kruskal Wallis testi sonuçları

	Grup	N	Sıra Ort.	Sd	Kruskal Wallis H	P	Anlamlı Fark
Nörotisizm	17-24	16	132,00				
	25-32	32	148,03				
	33-40	104	119,83				
	41-48	60	107,93	4	16,63	0,00*	2-5
	48 ve üzeri	22	77,64				
	Toplam	234					
Dışa dönüklük	17-24	16	140,84				
	25-32	32	116,03				
	33-40	104	124,39				
	41-48	60	102,59	4	6,28	0,17	--
	48 ve üzeri	22	110,73				
	Toplam	234					
Psikotisizm	17-24	16	126,97				
	25-32	32	119,77				
	33-40	104	112,42				
	41-48	60	121,13	4	1,29	0,86	--
	48 ve üzeri	22	121,45				
	Toplam	234					
Yalan	17-24	16	74,91				
	25-32	32	91,86				
	33-40	104	125,65				
	41-48	60	127,94	4	14,98	0,00*	1-3
	48 ve üzeri	22	118,75				1-4
	Toplam	234					

* $P < 0.05$; (1): 17-24; (2): 25-32; (3): 33-40, (4): 41-48; (5): 48 ve üzeri

Tablo 4.4'te görüldüğü üzere, katılımcıların yaş aralıklarına göre dışa dönüklük ve psikotizm alt boyutlarından aldıkları puanlar anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Ancak, katılımcıların nörotizm ve yalan alt boyut puanlarının anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur ($p<0,05$). Analiz sonuçlarına göre, 48 yaş ve üzerindeki katılımcıların nörotizm puanlarının sıra ortalamaları (77,64), 25-32 yaş aralığında olanlarından (148,03) daha düşüktür. Ayrıca, 17-24 yaş aralığında olan katılımcıların yalan alt boyut puanlarının sıra ortalamaları (74,91), 33-40 yaş aralığında onları (125,65) ve 41-48 yaş aralığında olanlarından (127,94) daha düşüktür.

Amaç 3: *Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların 'Nörotizm, Dışa dönüklük, Psikotizm ve Yalan' alt ölçek puanları, medeni durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?*

Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından elde edilen puanların katılımcıların medeni durumlarına göre anlamlı farklılık olup olmadığı Tablo 4.5'te Mann-Whitney U-testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.5: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının medeni durumlarına göre U-testi sonuçları

	Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Nörotisizm	Bekâr	43	132,40	5693,00	3466,00	0,10
	Evli	191	114,15	21802,00		
	Toplam	234				
Dışa dönüklük	Bekâr	43	123,52	5311,50	3847,50	0,51
	Evli	191	116,14	22183,50		
	Toplam	234				
Psikotisizm	Bekâr	43	120,13	5165,50	3993,50	0,76
	Evli	191	116,91	22329,50		
	Toplam	234				
Yalan	Bekâr	43	98,27	4225,50	3279,50	0,03*
	Evli	191	121,83	23269,50		
	Toplam	234				

*p<0,05

Tablo 4.5'teki veriler incelendiğinde, katılımcıların medeni durumlarına göre nörotisizm, dışa dönüklük ve psikotisizm alt ölçeklerinden aldıkları puanlar anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Öte yandan, medeni durum değişkenine göre katılımcıların yalan alt ölçek puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre, evli olan danışanların yalan alt ölçek puanlarının sıra ortalamaları (121,83) bekar olan danışanlarınkinden (98,27) daha yüksektir.

Amaç 4: *Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların 'Nörotisizm, Dışa dönüklük, Psikotisizm ve Yalan' alt ölçek puanları, çocuk sahibi durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?*

Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından elde edilen puanların katılımcıların çocuk sahibi olma durumlarına yani ebeveyn olma durumlarına göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.6’te verilmiştir.

Tablo 4.6: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının çocuk sahibi durumlarına göre U-testi sonuçları

	Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Nörotisizm	Çocuğu var	191	112,55	21497,50	3161,50	0,01*
	Çocuğu yok	43	139,48	5997,50		
	Toplam	234				
Dışa dönüklük	Çocuğu var	191	117,31	22407,00	4071,00	0,92
	Çocuğu yok	43	118,33	5088,00		
	Toplam	234				
Psikotisizm	Çocuğu var	191	116,99	22345,00	4009,00	0,79
	Çocuğu yok	43	119,77	5150,00		
	Toplam	234				
Yalan	Çocuğu var	191	123,41	23572,00	2977,00	0,00*
	Çocuğu yok	43	91,23	3923,00		
	Toplam	234				

*p<0,05

Tablo 4.6'daki analiz sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların dışa dönüklük ve psikotizm alt ölçeklerinden aldıkları puanların çocuk sahibi olma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Öte yandan, çocuk sahibi olma durumlarına göre katılımcıların nörotizm ve yalan alt ölçek puanları arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır ($p<0,05$). Analiz sonuçlarına göre, çocuğu olan danışanların nörotizm alt ölçek puanlarının sıra ortalamaları (112,55), çocuğu olmayan danışanlarınkinden (139,48) daha düşüktür. Ayrıca, çocuğu olan danışanların yalan alt ölçek puanlarının sıra ortalamaları (123,41), çocuğu olmayan danışanlarınkinden (91,23) daha yüksektir.

Amaç 5: *Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların 'Nörotizm, Dışa dönüklük, Psikotizm ve Yalan' alt ölçek puanları, sahip oldukları çocuk sayılarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?*

Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından elde edilen puanların katılımcıların çocuk sayılarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4.7: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının çocuk sayılarına göre Kruskal Wallis testi sonuçları

	Grup	N	Sıra Ort.	Sd	Kruskal Wallis H	P	Anlamlı Fark
Nörotisizm	1 çocuk	56	104,78	3	2,611	0,45	--
	2 çocuk	86	92,16				
	3 çocuk	36	96,18				
	4 ve üzeri çocuk	13	83,08				
	Toplam	191					
Dışa dönüklük	1 çocuk	56	99,94	3	3,682	0,29	--
	2 çocuk	86	100,73				
	3 çocuk	36	82,11				
	4 ve üzeri çocuk	13	86,23				
	Toplam	191					
Psikotisizm	1 çocuk	56	95,58	3	1,118	0,77	--
	2 çocuk	86	93,13				
	3 çocuk	36	98,92				
	4 ve üzeri çocuk	13	108,69				
	Toplam	191					
Yalan	1 çocuk	56	79,63	3	9,814	0,02*	1-3
	2 çocuk	86	98,91				
	3 çocuk	36	113,93				
	4 ve üzeri çocuk	13	97,58				
	Toplam	191					

* $P < 0.05$

Tablo 4.7 incelendiğinde, danışanların edindikleri çocuk sayılarına göre nörotisizm, dışa dönüklük ve psikotisizm alt boyutlarından aldıkları puanlar anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Ancak, bu değişkene göre danışanların yalan alt boyut puanlarının anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur ($p<0,05$). Analiz sonuçlarına göre, 3 çocuğu olan danışanların yalan alt ölçek puanlarının sıra ortalamaları (113,93), 1 çocuğu olan danışanların puanlarının sıra ortalamalarından (79,63) daha yüksektir.

Amaç 6: *Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların 'Nörotisizm, Dışa dönüklük, Psikotisizm ve Yalan' alt ölçek puanları, eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?*

Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından elde edilen puanların katılımcıların eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının eğitim durumuna göre Kruskal Wallis testi sonuçları

	Grup	N	Sıra Ort.	Sd	Kruskal Wallis H	P	Anlamlı Fark
Nörotisizm	İlköğretim	20	141,53				
	Lise	47	120,18				
	Önlisans	28	121,98				
	Lisans	120	114,17	4	4,39	0,35	--
	Yüksek lisans	19	100,00				
	Toplam	234					
Dışa dönüklük	İlköğretim	20	98,35				
	Lise	47	102,40				
	Önlisans	28	146,54				
	Lisans	120	113,61	4	16,28	0,00*	2-5
	Yüksek lisans	19	156,76				
	Toplam	234					
Psikotisizm	İlköğretim	20	119,33				
	Lise	47	122,21				
	Önlisans	28	104,36				
	Lisans	120	121,04	4	3,03	0,55	--
	Yüksek lisans	19	100,92				
	Toplam	234					
Yalan	İlköğretim	20	112,25				
	Lise	47	119,73				
	Önlisans	28	113,66				
	Lisans	120	119,97	4	0,89	0,92	--
	Yüksek lisans	19	107,58				
	Toplam	234					

* $P < 0.05$

Tablo 4.8'deki analiz sonuçlarına göre, danışanların eğitim durumlarına göre nörotisizm, psikotisizm ve yalan alt boyutlarından aldıkları puanlar anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Ancak, bu değişkene göre danışanların dışa dönüklük alt boyut puanlarının anlamlı farklılıklar gösterdiği saptanmıştır ($p<0,05$). Analiz sonuçlarına göre, lise mezunu olan danışanların dışa dönüklük alt ölçek puanlarının sıra ortalamaları (113,61), yüksek lisans mezunu olan danışanların puanlarının sıra ortalamalarından (156,76) daha düşüktür.

Amaç 7: *Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların 'Nörotisizm, Dışa dönüklük, Psikotisizm ve Yalan' alt ölçek puanları, sosyoekonomik durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?*

Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından elde edilen puanların katılımcıların sosyoekonomik durumlarına göre anlamlı farklılık görülmesine ilişkin sonuçlar Tablo 4.9'da Mann-Whitney U-testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.9: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının sosyoekonomik durumlarına göre U-testi sonuçları

	Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Nörotisizm	Düşük-orta	192	121,57	23340,50	3251,50	0,04 *
	Yüksek	42	98,92	4154,50		
	Toplam	234				
Dışa dönüklük	Düşük-orta	192	117,28	22517,00	3989,00	0,91
	Yüksek	42	118,52	4978,00		
	Toplam	234				
Psikotisizm	Düşük-orta	192	112,97	21691,00	3163,00	0,02 *
	Yüksek	42	138,19	5804,00		
	Toplam	234				
Yalan	Düşük-orta	192	116,03	22277,00	3749,00	0,45
	Yüksek	42	124,24	5218,00		
	Toplam	234				

* $p<0,05$

Tablo 4.9'daki analiz sonuçları gözden geçirildiğinde, katılımcıların sosyoekonomik düzeylerine göre dışa dönüklük ve yalan alt ölçeklerinden aldıkları puanlar anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Öte yandan, nörotisizm ve psikotisizm alt ölçek puanları anlamlı farklılıklar göstermiştir ($p<0,05$). Buna göre, sosyoekonomik durumunu düşük veya orta olarak değerlendiren katılımcıların nörotisizm puanlarının sıra ortalamaları (121,57), sosyoekonomik durumunu yüksek olarak değerlendiren katılımcıların nörotisizm puanlarının sıra ortalamalarından (98,92) daha yüksektir. Öte yandan, sosyoekonomik durumunu düşük veya orta olarak değerlendiren katılımcıların psikotisizm puanlarının sıra ortalamaları (112,97), sosyoekonomik durumunu yüksek olarak değerlendiren katılımcıların psikotisizm puanlarının sıra ortalamalarından (138,19) daha düşüktür.

Amaç 8: *Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların 'Nörotisizm, Dışa dönüklük, Psikotisizm ve Yalan' alt ölçek puanları, çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?*

Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından elde edilen puanların katılımcıların çalışma durumlarına göre herhangi anlamlı bir fark gösterip göstermediğine dair Mann-Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının çalışma durumlarına göre U-testi sonuçları

	Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Nörotisizm	Çalışan	140	108,84	15237,00	5367,00	0,01 *
	Çalışmayan	94	130,40	12258,00		
	Toplam	234				
Dışa dönüklük	Çalışan	140	118,35	16569,50	6460,50	0,81
	Çalışmayan	94	116,23	10925,50		
	Toplam	234				
Psikotisizm	Çalışan	140	119,70	16758,50	6271,50	0,52
	Çalışmayan	94	114,22	10736,50		
	Toplam	234				
Yalan	Çalışan	140	119,83	16776,00	6254,00	0,51
	Çalışmayan	94	114,03	10719,00		
	Toplam	234				

*p<0,05

Tablo 4.10'daki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların dışa dönüklük, psikotisizm ve yalan alt ölçeklerinden aldıkları puanlar çalışma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır ($p>0,05$). Öte yandan, nörotisizm alt ölçek puanları anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır ($p<0,05$). Buna göre, çalışan katılımcıların nörotisizm puanlarının sıra ortalamaları (108,84), çalışmayan katılımcıların nörotisizm puanlarının sıra ortalamalarından (130,40) daha düşüktür.

Amaç 9: *Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların 'Nörotisizm, Dışa dönüklük, Psikotisizm ve Yalan' alt ölçek puanları, merkeze daha önce başvurma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?*

Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından elde edilen puanların katılımcıların Aile Danışmanlık Merkezine daha önce başvurma durumlarına göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin Tablo 4.11’de Mann-Whitney U-testinin sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.11: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının merkeze başvuru durumlarına göre U-testi sonuçları

	Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Nörotisizm	Başvurmuş	67	120,68	8085,50	5381,50	0,64
	Başvurmamış	167	116,22	19409,50		
	Toplam	234				
Dışa dönüklük	Başvurmuş	67	121,01	8108,00	5359,00	0,61
	Başvurmamış	167	116,09	19387,00		
	Toplam	234				
Psikotisizm	Başvurmuş	67	116,72	7820,50	5542,50	0,90
	Başvurmamış	167	117,81	19674,50		
	Toplam	234				
Yalan	Başvurmuş	67	107,43	7198,00	4920,00	0,13
	Başvurmamış	167	121,54	20297,00		
	Toplam	234				

Tablo 4.11’deki veriler incelendiğinde, Eysenck Kişilik Envanterinin alt ölçeklerinden (nörotisizm, dışa dönüklük, psikotisizm ve yalan) aldıkları puanlar Aile Danışma Merkezine daha önce başvuruda bulunup bulunmadıklarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır ($p>0,05$).

Amaç 10: *Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların ‘Nörotisizm, Dışa dönüklük, Psikotisizm ve Yalan’ alt ölçek puanları, ikamet ettikleri yere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?*

Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından elde edilen puanların katılımcıların ikamet ettikleri yere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12: Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçek puanlarının ikamet yerlerine göre Kruskal Wallis testi sonuçları

	Grup	n	Sıra Ort.	Sd	Kruskal Wallis H	P	Anlamlı Fark
Nörotisizm	İst-Avrupa Bölgesi	158	121,33				
	İst-Anadolu Bölgesi	27	123,98	2	3,55	0,16	--
	İstanbul Dışı	49	101,58				
	Toplam	234					
Dışa dönüklük	İst-Avrupa Bölgesi	158	119,30				
	İst-Anadolu Bölgesi	27	115,61	2	0,38	0,82	--
	İstanbul Dışı	49	112,74				
	Toplam	234					
Psikotisizm	İst-Avrupa Bölgesi	158	114,35				
	İst-Anadolu Bölgesi	27	140,43	2	3,84	0,14	--
	İstanbul Dışı	49	115,02				
	Toplam	234					
Yalan	İst-Avrupa Bölgesi	158	116,87				
	İst-Anadolu Bölgesi	27	121,54	2	0,11	0,94	--
	İstanbul Dışı	49	117,30				
	Toplam	234					

Tablo 4.12'deki veriler incelendiğinde, Eysenck Kişilik Envanterinin alt ölçeklerinden (nörotisizm, dışa dönüklük, psikotisizm ve yalan) aldıkları puanlar katılımcıların ikamet ettikleri yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır ($p>0,05$).

Amaç 11. *Aile danışmanlık merkezine başvuran danışanların 'Nörotisizm, Psikotisizm, Dışa dönüklük ve Yalan' alt ölçek puanları arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?*

Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutları olan Dışa dönüklük, Psikotisizm, Nörotisizm ve Yalan alt ölçek puanları arasındaki ilişkilerin belirlenebilmesi için Spearman korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4.13: Araştırma değişkenlerine dair Spearman korelasyon analiz sonuçları

	Nörotisizm	Dışa dönüklük	Psikotisizm	Yalan
Nörotisizm	1			
Dışa dönüklük	-0,08	1		
Psikotisizm	-0,12	-0,03	1	
Yalan	-0,15*	-0,07	0,12	1

* $p<0.05$;

Tablo 4.13'deki veriler incelendiğinde, Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutlarından Psikotisizm, Nörotisizm, Dışa dönüklük ve Yalan alt ölçek puanları arasındaki ilişkilerden sadece nörotisizm ve yalan alt ölçek puanları arasındaki ilişki anlamlı bulunurken ($p<0,05$), diğer ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Nörotisizm

ve yalan alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif ve düşük düzeyde bir korelasyon vardır ($\rho=-0,15$, $p<0,05$). Bir başka deyişle, katılımcıların nörotisizm alt ölçeğinden aldıkları puanlar azaldıkça yalan ölçeğinden aldıkları puanlar artmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME

Aile danışmanlık merkezine gelen danışanların Eysenck kişilik envanterine göre kişilik özelliklerinin değerlendirildiği bu çalışmada önemli bulgulara ulaşılmış ve bu bölümde, araştırmada ulaşılan Eysenck kişilik envanterinin alt testleri psikotizm, dışa dönüklük, nörotizm ve yalan testlerinin demografik değişkenler açısından anlamlı bulguları tartışılmıştır. Araştırma problemi ile ilgili benzer çalışmalar taranmış ve bu çalışmada ulaşılan bulgular ile tartışılarak genel bir sonuca ulaşılmıştır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Yapılan araştırmada aile danışmanlık merkezine gelen danışanların Eysenck kişilik envanterine göre;

- Cinsiyet
- Yaş
- Medeni durum
- Ebeveyn olma durumları
- Sahip oldukları çocuk sayısı
- Eğitim seviyeleri
- Sosyo-ekonomik durum
- Çalışma durumları
- Daha önce aile danışmanlığına başvurma durumları
- İkamet yerleri gibi demografik değişkenlerine göre anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.

Dışa dönüklük puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılaşmadığı yönündeki bulgu, alanyazındaki çeşitli araştırmalarla

desteklenmektedir (Tunç ve Aliyev, 2015; Ulucan ve Bahadır, 2011; Erdoğan, 2020). Benzer şekilde, Tunç ve Aliyev (2015) ve Şar (2016) yürüttükleri çalışmalarında kadınların nörotisizm puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Şahin ve Ünüvar (2011) eğitim fakültesi öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmada erkeklerin psikotisizm puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Alanyazında yer alan bu araştırmalar, çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Eysenck kişilik envanterinin alt testinden, dışa dönüklük ve yalan puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermezken, nörotisizm ve psikotisizm puanları anlamlı farklılıklar göstermiştir. Buna göre, kadınların nörotisizm puanları erkeklere göre daha yüksekken, erkeklerin psikotisizm puanları kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Sonuçlar alanyazındaki diğer araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Şar (2016) ve Ganjayeve (2019) yürüttükleri çalışmalarında kadınların nörotisizm puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğunu; Şahin ve Ünüvar (2011), Deniz ve Kesicioğlu (2012) yürüttükleri çalışmalarında erkeklerin psikotisizm puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğunu bulgulamışlardır Kadınlara ait nevrotizim puan ortalamalarının erkeklerden yüksek, erkeklerin psikotisizmle ilgili puanlarının ise kadınlardan yüksek çıkmasının nedenleri ülkemizdeki kültürel yapıyla bağlantılı olabilir. Aile ve çift ilişkileri kapsamında kadınlara yönelik şiddet haberlerinin sıklıkla görüldüğü ülkemizde kadınların çeşitli olumsuz duygu durumları yaşamaları ve eşlerine itaat etmeleri toplumsal olarak beklendiği için boyun eğen davranışlar sergilemeleri nörotisizmin kapsadığı davranış örüntüleriyle örtüşmektedir. Aynı şekilde erkeklerin bencil, anlayışsız, dürtüsel, isyankar ve saldırgan davranışlar sergilemeleri toplumsal olarak tam olarak onaylanmasa bile kabul gören davranışlardandır ve

bu davranışlar psikotisizm kişilik özellikleri arasında bulunmaktadır. Puanların, toplumumuzdaki çiftlerin aile içindeki rollerini yansıttığı şeklinde yorumlanabilir.

Dışadönüklük alt testinde kadınlar ile erkekler arasında anlamlı farklılıkların bulunmaması alanyazındaki diğer araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir (Tunç ve Aliyev, 2015; Ulucan ve Bahadır, 2011; Erdoğan, 2020). Bu çalışmada yalan boyutunda cinsiyetler arasında fark bulunmaması alanyazındaki diğer araştırma sonuçlarıyla örtüşmemektedir (Deniz ve Kesicioğlu, 2012; Karancı vd., 2007; Ganjayeva, 2019). Bulgulanan sonuçlar; kendi ailesi içindeki sorunları çözmek için aile merkezine başvurabilen kişilerin sosyal ilişkilerinin güçlü olduğu ve kendilerini yalan söylemeden, oldukları gibi göstererek, sorunlarına çare bulmak üzere uğraş verdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre, Eysenck kişilik envanterinin alt testlerinden katılımcıların yaşlarına göre dışa dönüklük ve psikotisizm puanları arasında anlamlı farklılıklar saptanamazken, nörotisizm ve yalan puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Katılımcıların yaş aralıkları arttıkça nörotisizm puanları düşerken, yalan puanları artmaktadır. Buna göre ilk yetişkinlik döneminde nevroitik eğilimlerin yükseldiğini, orta yaşlılık döneminde ise yalan eğilimlerinin yüksek olduğu görülmektedir. Alanyazındaki araştırma sonuçları incelendiğinde farklı sonuçların bulgulandığı görülmektedir. Yaş dönemleri açısından incelendiğinde Ganjayeva (2019) ile Tunç ve Aliyev (2015) psikotisizm puanları arasında, Kuzu (2017), dışadönüklük puanları arasında farklılıklar olduğunu belirtirler. Diğer taraftan Erdoğan (2020), hiçbir alt testin farkının olmadığını ortaya koymuştur. Ulucan ve Bahadır (2011) ise dışadönüklük ve nörotisizm de fark olmadığını oysa psikotisizm ve yalan boyutlarında farkın

görüldüğünü bildirmektedirler. Çeşitli araştırmalarda birbirinden farklı sonuçların çıkmış olması katılımcıların yaş faktöründen etkilenmelerinin başka değişkenlerle de bağlantılı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Örneğin bu çalışmada, aile danışmanlık merkezine başvuran katılımcıların aile kurmuş ya da kurmayı düşünen kişiler olduğu öngörülebilir. Bu durumda genç yaşlarda ilişkiyi yürütmek için eşe itaat etme davranışı baskın olarak sergileniyor olabilir. Bu durumun uzun dönemde olumsuz duygu durumlarına yol açması ve hem bu duygulardan kurtulmanın bir çaresi olarak hem de evliliklerini/birlikteliklerini devam ettirmek için katılımcıların yaşlarını aldıkça yalan söyleme eğilimlerinin arttığı öngörülebilir.

Araştırmanın bir diğer analiz sonucuna göre, katılımcıların medeni durumlarının nörotisizm, dışa dönüklük ve psikotisizm puanları üzerinde bir etkisi olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Öte yandan, evli bireylerin bekar bireylere göre yalan puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Tunç ve Aliyev'in (2015) lisansüstü öğrenciler üzerinde yaptıkları benzer bir araştırmada medeni durum açısından dışa dönüklük puanında anlamlı farklılaşma olduğu ortaya çıkmıştır. Erdoğan (2020), kişilik özelliklerinin medeni duruma göre farklılaşmadığını ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmanın sonuçları alanyazındaki diğer araştırma sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Bu çalışmada yalan alt testinden elde edilen puan ortalamalarının evli olanlarda yüksek çıkmış olmasının nedeni, katılımcıların aile danışmanlık merkezine başvuran danışanlar olduğu dikkate alındığında; evli bireylerin kendilerini ve ailelerini, koruyan, kollayan bir hassasiyetle yaklaşım sergiledikleri düşünülerek kişilik özelliklerini örtbas etme eğilimlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmanın başka bir analiz sonucu, çocuk sahibi olma durumunun dışa dönüklük ve psikotisizm puanları üzerinde etkisi olmadığını

gösterirken, nörotisizm ve yalan puanları üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir. Buna göre, çocuğu olan katılımcıların nörotisizm puanları düşükken, yalan puanları yükselmektedir. Bu sonuç, ebeveynlerin depresif ve duygusallıklarını çocukları için kontrol edebildiklerini ve bu durumun yalana eğilimi yükselttiğini göstermektedir. Dolayısıyla ebeveynlerin aslında duygusallıklarını yine duygusal bağları olan çocukları için kontrol edebildiklerini düşündürmektedir. Bununla birlikte Tunç ve Aliyev (2015), çocuk sahibi olup olmama durumunun Eysenck'in alt testlerinde herhangi bir fark oluşturmadığını ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların çocuk sayılarına göre nörotisizm, dışa dönüklük ve psikotisizm puanları anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Ancak, katılımcıların çocuk sayıları arttıkça yalan puanları da artmıştır. Bu sonuç, ebeveynlerin koruma içgüdülerinin çocuk sayısına bağlı olarak arttığını ve dolayısıyla yalan eğilimlerinin de yükseldiği düşüncesini oluşturmaktadır. Alan yazındaki araştırmalarda çocuk sayılarına göre farkın araştırıldığı yalnızca bir çalışmaya rastlanmıştır. Erdoğan (2020), kişilik özelliklerinin çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bir başka araştırma sonucu katılımcıların eğitim durumlarına göre nörotisizm, psikotisizm ve yalan puanlarının anlamlı farklılık göstermediğini, dışa dönüklük puanlarının ise farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Buna göre, mezun olunan eğitim kademesi arttıkça bireylerin dışa dönüklük puanları artmaktadır. Ulucan ve Bahadır (2011) halter sporu yapanların kişilik özelliklerini inceleyen çalışmasında eğitim durumlarına göre dışadönüklükte anlamlı farklılaşma olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırma sonuçları bu çalışmayı destekler niteliktedir. Bu sonuçlar, eğitimin sosyalleşme

yolunda önemli bir adım olduğunu, insanın kendisini her alanda geliştirmesiyle, toplumu seven, girişken, pozitif bireyleri görmenin mümkün olduğunu açıkladığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre, sosyoekonomik düzeyin katılımcıların dışa dönüklük ve yalan puanlarında bir etkisi bulunmamıştır. Nörotisizm ve psikotisizm puanlarında ise anlamlı fark bulunmuştur. Sosyoekonomik düzey arttıkça katılımcıların nörotisizm puanları azalmış, psikotisizm puanları ise artmıştır. Tunç ve Aliyev'in (2015) yaptıkları çalışmalarında ekonomik seviyesi yüksek bireylerin nevrozisizm puanlarını düşük psikotisizm puanlarını ise yüksek bulmaları bu araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bununla birlikte farklı sonuçlara ulaşan araştırmalar da bulunmaktadır. Şar (2016), çalışmasında gelir seviyesi yüksek kişilerin nörotisizm puanlarını da yüksek bulmuştur. Çağlar Bektaş ve arkadaşları (2013) ise gelir açısından nörotisizm ve psikotisizm depresif belirtilerinde anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığını ortaya koymuşlardır. Sonuçlar, gelir düzeyi yüksek olan kişilerin itaat eden nörotisizm kişilik özellikleri yerine, psikotisizmin özellikleri içinde yer alan yalnızca kendini düşünme ve saldırgan davranışlar sergileme olasılıklarının, başarılı olma konusunda toplumda görülen genel geçer kalıplar ile ilgili oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Bir başka araştırma bulgusunda katılımcıların çalışma durumlarına göre Eysenk Kişilik Envanterinin alt boyutlarından dışa dönüklük, psikotisizm ve yalan alt ölçeklerinden aldıkları puanlar incelenmiş. Tek anlamlı farklılık nörotisizm puanlarında bulunmuştur. Buna göre, çalışan bireylerin nörotisizm puanları daha düşüktür. Alan yazın incelendiğinde çalışma durumlarına göre bireyin psikolojik eğilimlerinin farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin verilere rastlanmamıştır. Bu sonuç, çalışmayan bireylerin genelde kendilerini

korumaya yönelik nevrotik eğilimler gösterdikleri; çalışanların ise üretmeye, verimliliğe ve meslek yaşamıyla bağlantılı öz-yeterlik duygularının olumlu olması nedeniyle olumsuz nevrotik duygulara kapılmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Bir diğer araştırma bulgusunda ise katılımcıların aile danışmanlık merkezine daha önce başvurma durumlarına göre Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçeklerinden dışa dönüklük, psikotizm, nörotizm, ve yalan puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Bu sonuç, aile danışmanlık merkezine başvuranların, daha önce aile danışmanlık merkezine başvurmamış bireylerle karşılaştırıldıklarında kişilik özellikleri açısından aralarında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Alanyazın incelendiğinde aile danışmanlık merkezine başvurmalarına göre bireyin psikolojik eğilimlerinin farklılaşmalarına dair verilere rastlanmamıştır. Aileleri içinde yaşadıkları sorunlara çözüm bulmak amacıyla danışmanlık merkezine gelenlerin kişilik özelliklerinin birbirlerine benzer nitelikte özellikler gösterdikleri öngörülebilir. Danışmanlık merkezine ilk kez gelenlerle ara sıra ya da sürekli gelenler arasında fark olmaması, önemli olanın merkeze başvurma isteği, cesareti ya da motivasyonu olarak açıklanabilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusunda, katılımcıların ikamet ettikleri yerlere göre Eysenck Kişilik Envanteri alt ölçeklerinden dışa dönüklük, psikotizm, nörotizm, ve yalan puanlarının farklılaşmadığı bulunmuştur. Benzer bir çalışmada Tunç ve Aliyev (2015), bireylerin ikamet ettikleri yerlere göre şehirde ikamet edenlerin, ilçede ikamet edenlere göre dışa dönüklük puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmadaki katılımcıların ilçelerde ikamet etmedikleri göz önünde bulundurulursa, büyük şehir merkezlerinde ikamet etmenin sağladığı sosyal etkileşim avantajı olarak ele alınabilir.

Araştırmanın son amacı doğrultusunda, Eysenck Kişilik Envanterinin alt boyutları olan psikotizm, nörotizm, dışa dönüklük ve yalan alt ölçek puanları arasındaki herhangi bir ilişki olup olmadığına bakılmış ve yalnızca nörotizm ile yalan alt testlerinin puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir başka deyişle, katılımcıların nörotizm puanları azaldıkça yalan puanları artmıştır. Benzer sonuçlar, çocukları olan ve ilerlemiş yaşlara sahip katılımcılarda da bulgulanmıştır. Ayrıca evli katılımcıların daha fazla yalana başvurdukları ve kadınların da daha fazla nörotizm kişilik özellikleri gösterdikleri dikkate alındığında, bu çalışma grubunda yer alan katılımcılarda en çok görülen kişilik özelliklerinin nörotizm ve yalan söyleme olduğu şeklinde yorumlanabilir.

ÖNERİLER

5.2 Uygulayıcılar İçin Öneriler

- Bireylerde genellikle kadında nörotisizm eğilimleri erkeklerde ise psikotisizm eğilimleri görülmektedir. Kişiliğe şekil veren faktörler arasında öğretilmiş toplumsal rollerin aile ilişkilerine nasıl yansıdığı konusunda seminerler verilebilir.
- Evlilik öncesinde; kişilik özelliklerine dair bilgiler, öğretilmiş cinsiyet rolleri, kişiliklerin ebeveyn olduktan sonra çocuklara nasıl yansiyabileceğine dair, kısa ve öz eğitim verilmesi önerilebilir.
- Her bireyin yaşadığı aile sorunlarında kolaylıkla ulaşabildikleri aile danışmanlık merkezlerinin çoğaltılması önerilebilir
- Bireylerin ‘aile sağlığı merkezleri’ gibi ‘aile danışmanlık merkezlerine’ ulaşmaları kolaylaştırılabilir, bununla ilgili olarak özel kurumların da devletle iş birliği yapmaları önerilebilir.

5.3 Araştırmacılar İçin Öneriler

- ‘Aile danışmanlık merkezlerine gelen danışanların kişilik özelliklerine dair boylamsal çalışma yapılabilir.
- Aile danışmanlık merkezlerine gelen danışanlara, merkeze gelme nedenleri açık-uçlu sorular ile sorularak, nitel ya da karma araştırmalar yapılabilir
- Kişilik özellikleri incelemesinde demografik değişkenler çeşitlendirilirken, spor ve sanatsal faaliyetler de sorulabilir.

KAYNAKÇA

- Acarkan, İ. (2016) *Kişiliğin DNA'sı Ennegram ve Dokuz Mizaç Modeline göre Kendimizi Tanımak Başkalarını Anlamak*, İstanbul: Kurtaba Kitap, 345-370.
- Algan, T. (2016). *Aile Danışmanlığı Uygulaması: Dünü, Bugünü, Yarını. "İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi" "Journal of the Human and Social Sciences Researches" [itobiad] ISSN: 2147-1185.*
- Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2005). *Psikolojik Danışma Kuramları*, 2. Baskı, İstanbul: Motif Mabaacılık.
- Arslan, F., Bayraktar, G. ve Akdoğan, S. (2010). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda Amatör ve Profesyonel Spor Yapan Öğrencilerle Aktif Spor Yapmayan Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 8(2).
- ASAGM (Aile Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü), (2008). *V. Aile Şurası "Aile Destek Hizmetleri" Bildirileri*, Ankara: 85-140.
- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Smith, E.E., Bem, D. J.& Hoeksema, S.N. (2006). *Psikolojiye Giriş*. (Y.Alogan, Çev.). Ankara: Arkadaş Yayınevi
- Ayaz, B. ve Kılıçarslan, F. (2010). *Aile Terapisi*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Sosyal Hizmet Lisans Tamamlama Programı.
- Aydemir, Ö. ve Köroğlu, E. (Ed.), (2009). *"Psikiyatride Kullanılan Klinik Ölçekler"*, 4. Baskı, , Ankara : HYB Basım Yayın.
- Aynacı, B. (2018). *Aile Danışmanlığı Merkezine Başvuran Kişilerin Kaygı Düzeyleri ile Dindarlık Durumlarının İlişkisi*

(Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baltacı, G. (2010). “*Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanmak İsteyen Evli Kadınların Nitelikleri*” (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bilge, Y. ve Sertel Berk, Ö. (2018). *Eysenck'in Kişilik Teorisi ve Gray'in Alternatif Pekiştirme Duyarlılık Teorisi: Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. Bilimsel Araştırmalar Kitabı Sosyal Bilimler İnsan ve Toplum. Akademisyen Yayınevi:

Bozkurt-Karalı, M.N. (2019). *Aile Danışmanlarının Danışmanlık Süreçleri, Becerileri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Öz-yeterlilik Düzeylerinin Belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Hizmet Bölümü, Açık Erişim, Hacettepe Üniversitesi.

Broderick, C. B. ve Schrader, S. S. (2013). The history of professional marriage and family therapy. A. S. Gurman ve D. P. Kniskern (Ed.), *Handbook of family therapy* (p. 3-41). New York, NY: Routledge

Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları

Burger, J.M. (2006). *Kişilik*, (İ.D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Butcher, J.N., Mineka, S. & Hooley, J.M. (2013). *Anormal Psikoloji*. (O. Gündüz. Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları

Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Canatan, K. ve Yıldırım, E. (2013). *Aile Sosyolojisi*, İstanbul: Pınar Yayınları.

Cüceloğlu, D. (2013). *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitabevi:

Çağlar Bektaş, S., Yazıcı, H. ve Altun, F. (2013). *Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Kişisel Sağlık Davranışları ile Depresif Belirtileri Arasındaki İlişkiler*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2013 17 (1): 127-141

Çelik, M. (2017). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kişilik Özellikleri ve Mesleki Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Çevik, Y. (2020). *Türkiye’de Aileye Yönelik Sosyal Hizmet ve Aile Danışmanlığı Uygulamaları* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Demirbilek, M. (2016) “*Aile Danışmanlığı: Bir Uygulama Örneği*”, *DergiPark Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care* Arşiv, Cilt 10, Sayı 2: 109 – 120.

Deniz, Ü. ve Kesicioğlu, O.S. (2012). *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Bazı Değişkenlerle İlişkinin İncelenmesi*, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 13, Sayı 2: 1-13.

Erdoğan, Y. (2020). *Sakarya ilinde fitness antrenörlerinin kişilik özellikleri ile iş doyum düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.

Eysenck, H. J., & Eysenck, S. B. G. (1964). *Manual of the Eysenck Personality Inventory: By HJ Eysenck and Sybil BG Eysenck*. University of London Press.

Francis, L. J., Brown, L. B., & Philipchalk, R. (1992). The development of an abbreviated form of the æRevised Eysenck Personality Questionnaire (EPQR-A): Its use

among students in England, Canada, *the USA and Australia. Personality and individual differences*, 13(4), 443-449.

Ganjeyeva, N. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı Eysenck'in Kişilik Envanteri ve Öz güven Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Geçtan, E.(2002). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları

Geri, S. ve Tazegül, Ü. (2019). *Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Kişilik Boyutlarının cinsiyet değişkene göre karşılaştırması (Mardin İli Örneği)*. 2. uluslararası herkes için spor ve wellness kongresi 2. international conference on sports for all and wellness, (Öztürk, M.A.ve Gönülateş, S. Ed.) Antalya-Alanya. 304-305.

Gittins, D. (2011). *Aile Sorgulanıyor*, (T.Erdem.Çev.). İstanbul: Pencere Yayınları.

Gündüz, B. (2012). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, (E. Deniz ve A. Erözkan. Ed.). Ankara, Maya Akademi Yayınevi:

Işıkay, M.S. (2019). *Aile Danışmanlığında Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Uygulamalarının Ergenlerin Sınav Kaygısı ve İyi Oluş Düzeylerine Etkisine Yönelik Deneysel Bir Çalışma*. İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2012) *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Karaali, G. (2019). *Aile Danışmanlığı Alan Çiftlerin Evlilik Anlatılarının Metaforlar Bağlamında İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, Açık Erişim, İstanbul.

Karaca, R. ve İkiz, E. (2014). *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Çağdaş Bir Anlayış*, Ankara: Nobel Yayınları, Anlara

Karancı, N., Dirik, G., ve Yorulmaz, O. (2007). *Eysenck Kişilik Anketi- Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu'nun (EKA-GGK) Türkiye'de Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması*. Türk Psikiyatri Dergisi, 18(3), 1-8.

Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

Kaya, A., (2016). *Psikolojik Danışma ve Rehberliğe Giriş. Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, (A.Kaya.Ed.). Anı Yayıncılık, Ankara: 43-44

Kendler, K.S., Gardner, C.O. & Prescott, C.A. (2003). Personality and the Experience of Environmental Adversity. *Psychological Medicine*, 33, 1193- 1202.

Kepçeoğlu, M. (1999). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Alkım Yayınevi, İstanbul: 225.

Kuzgun, Y. (2011). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Ankara: Nobel Yayınları,

Kuzu, A. (2017). *Evlilik Uyumu ile Kişilik Özellikleri ve Mizaç Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Nazlı, S. (2016). *Aile Danışmanlığı*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Nichols, M.P. (2013). *Aile Terapisi* (O. Gündüz, Çev.) İstanbul. Kaknüs Yayınları.

Onur, B. (1995). *Gelişim Psikolojisi*, İstanbul: İmge Kitapevi Yayınları, 8. Baskı.

Öner, N. (2006). *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testlerden Örnekler*, İstanbul : Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi,

Özgüven, İ.E. (2011).*Psikolojik Testler*. Ankara : Psikolojik Danışma Rehberlik ve Eğitim Merkezi (PDREM) Yayınları.

-----, İ.E. (2016). *Bireyi Tanıma Teknikleri*, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Özkan, Y. ve Kılıç, E. (2013). *Aile’nin Psiko -Sosyal Destek İhtiyacını Karşılama da Yeni Bir Model Önerisi: Aile Sağlığı Merkezlerinde Aile Psiko- Sosyal Destek Birimi*. Sosyal Politika Çalışmaları Yıl: 13 Cilt: 7 Sayı: 30 Ocak-Haziran 2013 ISSN: 1303-0256.

Sarı, Ö. (2014). *Sistemik Aile Sosyolojisi*. (M. Aydın. Ed.). Konya: Çizgi Kitapevi.

Sarı, T. (2015). *Aile Danışmanlığının Engelli Çocuk Annelerindeki Anksiyete, Depresyon ve Stres Düzeylerine Etkisi* (Uzmanlık Tezi). Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Erzurum.

Şabanova, A. (2017). *Aile Danışmanlığı Alanında Çalışan Uzmanların Bu Alana İlişkin Görüş ve Önerileri* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şahin, H. ve Ünüvar, P. (2011). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerin Empatik Becerileri ve Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur. e-Journal of New World Sciences Academy 2011, Volume: 6, Number: 1, Article Number: 1C0364.

Şar, N.Ş. (2016). *Spor Yapan ve Yapmayan Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık ve Kişilik Özelliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sefer- Erdoğan, Y. (2019). *Türkiye’de Aile Danışmanlığı Alanında Yapılmış Yüksek Lisans Tezlerinin Analizi*. *Academic Platform Journal of Education and Change*. İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.

Tan, H. (1989). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Milli Eğitim Basımevi, 12.

Tan,H. ve Baloğlu, M.(2013). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Teori ve Uygulama*, Nobel Yayınları, 4.Basım.

TAYA (Türkiye Aile Yapısı Araştırması), (2011). *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*. (M. Turgut, Ed.). Ankara

Tazegül, Ü. (2017). *Düzenli Olarak Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin Karşılanması*, *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)* 2017 Vol:4 Issue:15 pp:1982-1986.

Tekin Çatal, M. (2015). “*Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerine Göre Psikolojik Yardım Alma Tutumları*”, *Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, The International Journal of Academic Social Science Studies* Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3145> Number: 40 , p. 45-60, Winter I,

Telatar, S. (2012). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demokratik Tutumları ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi İstanbul İli Anadolu Yakası Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Tunç, E. ve Aliyev, R. (2015). *Lisansüstü öğrencilerinin kişilik özelliklerinin incelenmesi. Gaziantep University Journal of Social Sciences* (<http://jss.gantep.edu.tr>) 14(4):949-963 ISSN: 2149-5459.
- Turgut.M. (Ed.), (2010). *Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Uçar, M. E. (2016). *Lise öğrencilerinde kişilik, benlik kurguları, duygu gereksinimi ve eylem kimlikleme arasındaki ilişkiler. Turkish Journal of Education*, 5(4): 193-207.
- Ulucan, H. ve Bahadır, Z. (2011). *Haltercilerin Kişilik Özelliklerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt 5, Sayı 2.
- Uz-Baş, A.,(2011). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık. Rehberlik*, (B. Aydın.Ed.) Ankara: Pagem Yayınevi.
- Whisman, M. A. (2010). *Depresyonun Uyarlamalı Bilişsel Terapisi*, İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E.E.(2014). *Psikolojik Danışma Kuramları*, Ankara.: Nobel Yayınları.
- , (2016). *Kişilik Kuramları*, 12.Baskı, Ankara: Pagem Akademi.
- Yıldız, E. (2018). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı Öğrencilerindeki Empati, Kişilik Tipleri ve Çoklu Zeka Türlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Doğu Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs.
- Yıldız, M., Tekin, M. ve Lök, S. (2009). *Farklı Statüdeki Futbolcuların Kişilik Tiplerinin İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (22) s.437-443.
- Yılmaz, D. (2016). *Evli Bireylerin Yaşadıkları Sorunların ve Aile Danışmanından beklentilerinin incelenmesi* (Yüksek

Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Zel, U. (2011). *Kişilik Liderlik*, Ankara: Nobel Yayınları.

Zorlu, E., Algün Doğu, G., Yıldız, A.B. ve Yılmaz, B. (2020). *Atletizm Branşındaki Sporcuların Kişilik Özelliklerinin Başarı Motivasyonuna Etkisinin İncelenmesi*, Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 1.

EKLER

EK-1

EYSENCK KİŞİLİK TESTİ TEMELİNDE YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI

Bu anket formu İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Sizlerden edinilen bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır ve kimseyle paylaşılmayacaktır.

Katılımınız için teşekkürler...

Kişisel Bilgi Formu

1.Cinsiyetiniz?

- Kadın
 Erkek

2.Yaşınız?

- 17-24
 25-32
 33-40
 41-48
 48+

3.Medeni Durumunuz?

- Bekar
 Evli

4.Çocuğunuz var mı?

- Var
 Yok

5. Çocuğunuz varsa Sayısı?

- 1
 2
 3

4 ve üzeri

6.Eğitim Durumunuz?

Okur-Yazar değil

İlk-ortaokul

Lise

Ön Lisans

Lisans

Lisans Üstü

7.Sosyoekonomik Durumunuz?

Düşük

Orta

Yüksek

8. Bir işte çalışıyor musunuz?

Evet

Hayır

9. Aile Danışmanlığına daha önce başvurduğunuz mu?

Evet

Hayır

10.İkamet Ettiğiniz Yer?

İstanbul- Avrupa yakası

İstanbul- Anadolu yakası

İstanbul Dışı

EK.2

Eysenck Kişilik Anketi- Gözden Geçirilmiş Kısa Formu

Yönerge: Lütfen aşağıdaki her bir soruyu, “Evet” ya da “Hayır” ı işaretleyerek cevaplayınız. Doğru veya yanlış cevap ve çelişkili soru yoktur. Hızlı cevaplayınız ve soruların tam anlamları ile ilgili çok uzun düşünmeyiniz.

Evet Hayır

1. Duygu durumunuz sıklıkla mutlulukla mutsuzluk () ()
arasında değişir mi?
6. Garip ya da tehlikeli etkileri olabilecek ilaçları () ()
kullanır mısınız?
- 13.Oldukça sıkıcı bir partiye kolaylıkla canlılık () ()
getirebilir misiniz?
17. Herhangi bir oyunda hiç hile yaptınız mı? () ()
21. Sık sık kendinizi yalnız hissedersiniz? () ()

EK-3

Kimden: [Nuray Karanci](#)

Gönderilme: 21 Ekim 2020 Çarşamba 18:50

Kime: [kerime cetinkaya](#)

Konu: Re: Eysenck Kişilik Anketi

Merhabalar,
Ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz.
İyi çalışmalar,
Nuray Karanci

On Mon, Oct 19, 2020 at 6:11 PM kerime

ceti

Say

Ben İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Aile Danışmanlığı Yüksek Lisans öğrencisi Kerime Çetinkaya, "Aile Danışmanlığına Başvuran Danışanların Eysenck Kişilik Kuramına Göre İncelenmesi" adlı Tez çalışmasında Türkçe'ye uyarladığınız EKA-GGK, u tez çalışmamda uygulamak için size bilgi vermek ve bunun için sizden onay almak istiyorum.

İlgi ve emeğiniz için şimdiden teşekkür ediyorum.

Saygılar..

İZU Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı
ve Eğitimi Tezli Yüksek Lisans

»

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı: Kerime ÇETİNKAYA

Doğum yeri:

E-mail:

A. EĞİTİM

2020-..... İstanbul Üniversitesi Adalet Bölümü 2.sınıf Öğrencisi

2015-2020 İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (Lisans)

2012-2015 İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Lisans)

2004-2006 Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi (Lisans)

2002-2004 Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler (Ön Lisans)

1996-2001 Sarıyer İmam Hatip Lisesi

1991-1995 Kemal Halil Tanır İlköğretim Okulu

B. İŞ DENEYİMİ

2020-..... Özel Aile Danışmanlık Merkezinde Görev Yapmaktayım

2010- 2020 Özel Ders Arapça Öğretmenliği